ШЕТЕЛДІКТЕРДІҢ КАРТА АШУЫНА ШЕКТЕУ ҚОЙЫЛМАҚ

3-бет

«ДЕКРЕТКЕ МИЛЛИОНМЕН»: АЛАЯҚТАРҒА АЛДАНЫП ҚАЛМАҢЫЗ!

6-бет

ШАЙТАННЫҢ ТОРЫ

8-бет

ЗАҢ газеті

zangazet@mail.ru

№83 (3614) 3 қараша 2023

ZANMEDIA.KZ

Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ТҰРМЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚҚА ТӨЗУГЕ БОЛМАЙДЫ

Қазақстан – Тәуелсіз мемлекеттер достастығы елдері арасында денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіру қылмыстық құқықбұзушылық болып саналмайтын жалғыз ел. Әлемнің көптеген елдерінде тұрмыстық зорлық-зомбылық қылмыс ретінде қарастырылған және бұл қылмысты ауырлататын мән-жай. Біздің елімізде, бұл шара құқық қорғау органы қызметкеріне ыңғайлы болу үшін және оның жүктемесін барынша азайту мақсатында жойылған.

(Соңы 3-бетте)

БАҒДАР

ЖОҒАРЫ СОТ КЕҢЕСІ - СУДЬЯЛАР ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ КЕПІЛІ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты жолдауында: «Судьялардың дербестігін арттыру үшін Жоғары Сот Кеңесінің мәртебесін нығайтқан дұрыс. Судья болуға үміткерлерді дайындау, біліктілігін көтеру жұмысы кеңестің құзыретіне беріледі. Сондай-ақ, олардың шекті жасын ұзарту, өкілеттігін тоқтату мәселесімен де осы мекеме айналысады.

Бұл мемлекеттік орган нақты кадрлық функциялары бар, толыққанды институтқа айналуы керек. Кадрларды іріктеуден бастап, барлық деңгейдегі соттарды тағайындауға ұсыным беруге дейінгі бүкіл міндет соларға жүктеледі» деп, осы және сот жүйесіне қатысты өзге де өзекті мәселелерді көрсеткен болатын. Ал, «Жаңа Қазақстан: Жаңару мен Жаңғыру жолы» атты жолдауында: «Барлық деңгейдегі соттар, шын мәнінде, тәуелсіз, ашық және кәсіби болмаса, заң үстемдігін қамтамасыз ету мүмкін емес. Мемлекет осыған орай ауқымды жұмыс жүргізуде. Кадр іріктеудің жаңа жүйесі енгізіліп, сот үдерісі мен рәсімдерінің ашықтығы біртіндеп арта түсуде. Бұл ретте, Жоғары Сот Кеңесі маңызды рөл атқарады. Осы құрылым Президенттің соттарды жасақтау жөніндегі конституциялық өкілеттігін қамтамасыз етеді. Сондай-ақ, судьялардың тәуелсіздігіне және оларға ешкімнің қол сұқпауына кепілдік береді» деген еді.

Осылайша Президент әр жылғы жолдауында сот жүйесін жаңғыртуға, реформалауға ерекше мән беріп, өзі бастап араласып, соттарға зор сенім артып келеді. Қазіргі таңда осы құжатта жүктелген тапсырмалар шеңберінде сот жүйесінде көптеген озық жоба іске асырылып, қарқынды жұмыс жүргізілуде. Мәселен, судьяларға және судьялыққа кандидаттарға қойылатын талап айтарлықтай күшейтілді. Судьялар қызметін мерзімді бағалау тетіктері енгізілді, сот төрелігінің сапасы бойынша комиссия құрылды.

(Соңы 2-бетте)

МӘСЕЛЕ

ҰЛТТЫҚ ҚОР ҰРПАҚҚА ЖЕТПЕЙ ҚАЛМАСЫН!

Бюджет тапшылығын толтыру үшін Ұлттық қорға алдағы үш жыл бойы тағы қол салмақпыз. Ол қаржының бір бөлігі сырттан алынатын несиені өтеуге жұмсалатын болады. Халықтың қаржылық сауатын көтеріп, қарызсыз қоғам құруды көздеп отырған үкіметіміз осылайша өзі несиеге батып, оны ұрпақ болашағы үшін жинаған қор қаржысымен өтемек. Бұл Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында белгілі болды.

Дәстүрлі жиында «2024–2026 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» заңның жобасы талқыға түскен болатын. Базалық сценарий негізінде жасалған бюджет жобасының көрсеткіштері бір қарағанда көңіл қуантарлық. Мәселен, болжамдар бойынша номиналды ЖІӨ 2024 жылғы 135 трлн теңгеден 2028 жылы 218,5 трлн теңгеге дейін өседі. Жылдық инфляцияның нысаналы дәлізі 2024 жылы 6-8 пайыз шегінде болып, 2025 жылы – 5,5-7,5 пайыз, 2026–2028 жылдары 5 пайызға дейін төмендейді-мыс. 2024 жылы республикалық бюджеттің кірістері 2023 жылғы бағалауға қарағанда 3 213 086 559 мың теңгеге ұлғаяды. Оның бір бөлігі Ұлттық қордан алынбақ. «ҚР Ұлттық қорынан 2024–2026 жылдарға арналған кепілдендірілген трансферт туралы» заңының жобасына сәйкес кепілдендірілген трансферттің көлемі жыл сайын 2 млрд теңге көлемінде белгіленді. Құзырлы орын өкілдерінің айтуынша, бұл қаржының жартысынан астамы бюджеттік кредиттерді өтеуге жұмсалмақ.

Заң жобасын қарау барысында депутаттар 2024 жылы бюджеттен өңірлерді дамытуға – 31,8 млрд теңге, «Ауыл – ел бесігі» бағдарламасына – 15 млрд теңге, жекелеген іс-шараларды іске асыруға – 14,3 млрд теңге бөлуді ұсыныпты. Жалпы депутаттар елдің басты қаржы құжатында халық қажетінің барынша қамтылуына көп күш жұмсаған секілді. Отырыста қосымша баяндама жасаған қаржы және бюджет комитетінің мүшесі Мархабат Жайымбетовтың айтуынша, Мәжіліс депутаттарының тікелей араласуымен бюджеттегі 2,5 трлн теңгеге жуық қаражат министрліктер, әкімдіктер арасында маңыздылығына қарай қайта бөлініпті. Сонымен қатар аймақтарға арналған шығыс бөлігін ұлғайтуға, жалпы құны 1,5 трлн теңгеге жуық 300 түзету ұсынысы енгізілді. Оған қоса, «AMANAT» фракциясы депутаттарының ұсынысымен 56 млрд теңгеге қосымша қаражат қарастырылды. Көрсеткіштер бір қарағанда әсерлі-ақ.

Егер осының бәрі уақытында бюджет қоржынынан табылып, діттеген мақсаттарға жұмсалса, елді алаңдатқан біраз мәселе шешімін табар еді. Алайда, басында айтып кеткеніміздей, бөлінетін қаржылардың дені болжалды сценарийге негізделген. Оған қолжеткізу және тиімді игеру үшін үкіметке индикаторларды дұрыс айқындап, жоспарды дұрыс құрудан бастап, әр тиынның нәтижеге жұмыс істеуі жолында күш жұмсауға тура келеді. Жиында сөз алған бірқатар депутаттардың сөзінен түйгеніміз – баяғы жартас, сол жартас күйінде қалатын сияқты. Өйткені, бюджеттің жаңа жобасында көзделген шаралардың бұрынғыдан айырмасы жоқ. Онда бұған дейін айтылып келген кейбір кемшіліктер ескерілмеген. Олардың біразын Жайымбетов мырза да ортаға салған еді. Депутаттың айтуынша, бюджетте көрпеге қарай көсілу қағидаты ұмыт қалған. Нақтырақ айтқанда ондағы шығыс кірісімізден көп. Табысымыз 16,3 трлн теңге де, жұмсайтынымыз 24 трлн теңге. Мемлекеттік борыштың өсуі 2024 жылы 34,2 трлн теңгеге, 2028 жылы 50,5 трлн теңгеге дейін өспек. Мемлекеттік органдар көбіне нысаналы индикаторларды өздеріне ыңғайлы етіп жоспарлайды. Жоспарланатын қаражат пен көрсеткіштер арасында нақты байланыс жоқ. Бұл стратегиялық мақсаттарға деген формалды көзқарасты білдіреді.

(Соңы 5-бетте)

КЕЗДЕСУ

СОТ КОРПУСЫН ЖАҢАРТУДАҒЫ ЖАҢАШЫЛДЫҚТАР

Қызылорда облыстық сотына Жоғары Сот Кеңесінің мүшесі, Жоғарғы Сот судьясы Айдын Нұрбеков келіп, Жоғары Сот Кеңесінің жұмысы мен конкурстық рәсімдерді түсіндіру және білікті мамандарды тартуға арналған жиын өткізді.

Оған облыстық соттың судьялары, аудандық және оған теңестірілген соттардың төрағалары мен судьялары, судья болуға ниеті бар сот мамандары, судьялыққа үміткерлер қатысты.

Кездесу барысында судья болу үшін қойылатын талаптар, біліктілік емтихандары, тестілеу, кейстік тапсырмалар мен эссе жазу мәселелері қозғалып, жан-жақты түсіндірме берілді. Сонымен қатар, судьяларды іріктеу сапасын арттыру және сот корпусын жаңарту бойынша жаңашылдықтар баяндалды. Сонымен қатар, А.Нұрбеков судьялармен және үміткерлермен жеке қабылдау өткізіп, судьялыққа тағайындалу тәртібі туралы түсіндірме берді.

Қызылорда облыстық сотының баспасөз қызметі

САРАП

БАНКРОТТЫҚ ТУРАЛЫ ТАЛАПТЫ ҚАРАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің банкроттық рәсімі – кредиторлардың талаптарын Қазақстан заңдарында белгіленген тәртіппен борышкердің мүліктік массасы есебінен қанағаттандыру мақсатында жүзеге асырылатын рәсім. Банкроттық борышкердің сотқа берген өтініші негізінде ерікті түрде және кредиторлардың немесе заңмен уәкілеттік берілген өзге де тұлғалардың сотқа берген өтініші негізінде мәжбүрлі түрде белгіленеді.

Азаматтық кодекстің 49-бабының 1-тармағында белгіленген тәртіппен тарату туралы шешім қабылданған заңды тұлға мүлкінің құны кредиторлардың талаптарын қанағаттандыру үшін жеткіліксіз болса, тарату комиссиясы «Оңалту және банкроттық туралы» заңына сүйене отырып заңды тұлғаны банкрот деп тану туралы талаппен сотқа жүгінуге міндетті. Борышкердің дәрменсіздігі оны сот тәртібімен банкрот деп жариялау үшін негіз болып табылады.

Банкроттық рәсімін жүргізу мерзімі сот шешімімен айқындалады және ол 9 айдан аспауға тиіс. Бұл мерзімді кредиторлар жиналысының келісуімен банкроттықты басқарушының өтінішхаты бойынша сот үш айдан аспайтын мерзімге ұзарта алады. Банкроттық рәсімін жүргізу мерзімі борышкерді банкрот деп тану туралы сот шешімі заңды күшіне енген күннен бастап есептеледі.

Борышкерді банкрот деп танудың негіздері, тәртібі мен рәсімі Азаматтық кодекстің 52-57-баптарында, «Оңалту және банкроттық туралы» заңында көзделген. Оны өтініш бойынша сотта азаматтық істі қараудың тәртібі келесідей:

Аталған өтінішті Азаматтық процестік кодекстің 27-бабына сай мамандандырылған ауданаралық экономикалық сот қарайды. Борышкердің өтініші сотқа жазбаша нысанда, борышкер басшысы не құрылтай құжаттарына сәйкес оны алмастыратын тұлғаның қолымен беріледі.

Банкроттық туралы іс қозғалған соң дара кәсіпкерге, заңды тұлға мүлкінің меншік иесіне, құрылтайшысына, барлық органдарына мүлікті кәдімгі коммерциялық операциялар шеңберінен тыс пайдалануға және өткізуге тыйым салынады; борышкердің мүлкіне қатысты бұрын қабылданған соттардың шешімдерін, төреліктің шешімдерін, мемлекеттік кіріс органдарының, сондай-ақ борышкер меншік иелерінің, олар уәкілеттік берген органдардың немесе органдарының шешімдерін орындау тоқтатыла тұрады. Бұл жағдайда моральдық зиянның орнын толтыру туралы талаптарды есепке алмағанда, адамның өміріне немесе денсаулығына зиян келтіргені үшін борышкер жауаптылықта болатын төлемдерге қатысы жоқ.

Сот іс қозғау туралы ұйғарым шығарылғаннан кейін әкімші қызметін жүзеге асыруға құқығы бар адамдардың хабарламаларының тізіліміне енгізілген тұлғалар қатарынан уақытша басқарушы тағайындалады. Бұл кезеңде уақытша басқарушының басты міндеті ақпарат жинау болып табылады, сондай-ақ уақытша басқарушы бекітілген сату жоспарына сәйкес мүлікті өткізуге міндетті. Борышкердің қаржылық жағдайы туралы мәліметтерді оның төлем қабілетсіздігі белгілерінің бар не жоқ екендігін растау мақсатында бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік құжаттарының негізінде сот шешімі шығарылғанға дейін жинауды жүзеге асыруға міндеттеледі.

Сот аталған талап бойынша азаматтық істі қарауды толық аяқтаған соң борышкерді банкрот деп танудан, оңалту рәсімін қолданудан бас тарту туралы; оңалту рәсімін қолдану туралы; банкроттық рәсімін тоқтату, оңалту рәсімін қолдану және оңалту жоспарын бекіту туралы немесе бекітуден бас тарту туралы шешім; борышкерді банкрот деп тану және банкроттық рәсімін қозғай отырып оны тарату туралы шешімнің күшін жою туралы немесе іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы, сондай-ақ бітімгершілік келісімін бекіту және банкроттық рәсімін тоқтату туралы ұйғарым қабылдауы мүмкін. Шешім қабылдағаннан кейін жұмыстарды басқару уақытша басқарушыға жүктеледі. Уақытша басқарушы банкроттың мүліктік массасын түгендеуді жүргізеді және кредиторлардың алғашқы жиналысына түгендеу туралы есепті ұсынады.

Н.ЕЛАМАНОВ
Қызылорда облысы мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының судьясы

БАҒДАР

ЖОҒАРЫ СОТ КЕҢЕСІ - СУДЬЯЛАР ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ КЕПІЛІ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Сот төрағасы, сот алқасының төрағасы лауазымын екі реттен артық атқаруға тыйым салынды. Судьялардың тәуелсіздігі мен оларға қол сұғылмаушылық жөніндегі кепілдікті қамтамасыз ету үшін құрылған, дербес мекеме ретінде Жоғары Сот Кеңесінің мәні мен мәртебесі күн санап артып келеді. Кеңеске барлық деңгейдегі судьялардың кадр резерві бойынша функциялары берілді.

Сондай-ақ, заманауи ақпараттық технологиялар сот жұмысына жүйелі түрде енгізілуде. Бұл ретте, «Сот кабинеті» сервисі тараптарға кең ауқымды мүмкіндіктер ұсынып отыр. Соның ішінде, талап қою бойынша қозғалысты бақылау, өтінішті, құжаттарды беру және алу, тағы басқа да істердің басым көпшілігі электрондық форматта қаралады және қашықтан өткізу форматында жүзеге асырылады.

Мемлекет басшысының Жарлығымен судьялардың іс қараған кездегі тәуелсіздігін, сот билігінің беделін әрі қарай жоғарылату мақсатында Жоғарғы Сот жанындағы соттар әкімшілігі қайтадан реформаланып, соттардың қызметін қамтамасыз ету департаментін қайта құру арқылы Сот әкімшілігі құрылды. Енді Сот әкімшілігі – сот төрелігін толық және тәуелсіз іске асыру үшін қажетті және жеткілікті жағдай жасап, соттардың жұмысын әрі қарай ұйымдастырып, материалдық-техникалық, басқа да қызметтерді қамтамасыз етеді. Судьялар өз қызметінде тек сот төрелігін іске асырады, жұмыс барысында Конституция мен заңға ғана бағынышты болады. Сондықтан судьялар тәуелсіздігі сотқа деген сенімнің алғышарты болып табылады.

Мемлекет басшысының жолдауларында айтылған шаралардың барлығы өте маңызды. Сондықтан жоғарыда айтылғандай, нақты көрсетіп берген бағытта алға қарай қадам бассақ, көздеген мақсатымызға жететініміз сөзсіз.

Айдын БАЙНАЗАРОВ,
Қызылқоға аудандық сотының төрағасы
АТЫРАУ ОБЛЫСЫ

БАСТАМА

ЗАМАНАУИ МОБИЛОГРАФИЯ – БҮГІНГІ МЕДИА ТРЕНД

Заман дамыған сайын еңбек нарығы да өзгерістерге ұшырап, қоғам СММ, копирайтер, таргетолог, мобилограф, байер сынды жаңа мамандықтармен толығу үстінде. Әрине, заманға сай қоғамның өзгеруі заңды құбылыс. Тіпті, мұндай маман иелерін жанымыздан табу да қиын емес. Себебі, қазір цифрландыру заманы болғандықтан, бір ғана ұялы телефонның көмегімен табысқа кенеліп, әлемді бағындырып жатқандар бар. Оның үстіне, ұялы телефонға «еңбектеген баладан бастап, еңкейген кәріге дейін» тәуелді десек артық болмас.

Осы орайда, мобилография туралы айтсақ, «мобилография» ұғымын ең алғаш ресейлік суретші Дмитрий Резван енгізген екен. Ал, «мобилография» сөзі «мобиль» – «мобильді телефон», «граф» – «жазу, сипаттау, суреттеу» дегенді білдіреді. Мобилография – кәсіби фотоаппараттың көмегіне жүгінбей, қолымыздағы телефонды қолдану арқылы сапалы бейне жасайтын жаңа саланың түрі. Ал, мобилограф – таспасына іліккен кадрларды жинау арқылы әдемі дүние жасайтын адам. 2004 жылы Дүниежүзілік мобилографтар қоғамы құрылған.

Бүгінде мобилография біздің де күнделікті жұмысымыздың ажырамас бір бөлшегіне айналып отыр. Себебі, жеделділікті талап ететін ортада соттарда ақпараттарды сапалы әрі дереу қоғамға жеткізуде мобилография қажет-ақ.

Маңғыстауда қатысушыларды сот ақпаратын қоғамға сапалы визуализация арқылы жеткізуге баулу, жаңа контентке машықтандыру мақсатында «Медиа тренд – заманауи мобилография» атты семинар-тренинг өтті.

Іс-шараға Ақтау қаласының №2 сотының төрағасы, ҚР Судьялар одағының Маңғыстау облыстық филиалының төрағасы Р.Бейсенов, Сот әкімшілігінің Маңғыстау облысы бойынша департаментінің басшысы А.Калпаков, өңірдегі БАҚ-пен байланысты үйлестіруші судьялар, сот әкімшілері, баспасөз қызметкерлері қатысты.

Семинар-тренингте Р.Бейсенов «Бүгінгі таңда қоғамда сұранысқа ие, актуалды бағыттың бірі – мобилография. Сондықтан, заманға сай заманауи трендті үйрену, ақпараттарды сапалы әрі жедел визуализация арқылы қоғамға жеткізу маңызды», – деп қатысушыларға сәттілік тіледі. Одан әрі А.Калпаков сот жүйесінің ақпараттық ашықтығы мен айқындығы өңір соттары жұмысының басым бағыттарының бірі болып табылатынын назарға алды. Сондай-ақ, департамент басшысы бүгінгі семинар-тренингте айтылған мәліметтерді тәжірибеде шыңдап, қатысушылардың алдағы уақытта сот ақпараттарын жылдам әрі қызықты етіп жеткізетіндіктеріне сенім білдірді.

Іс-шарада спикер шолу бейнекөріністер бойынша шеберлік сабағын өткізіп, дұрыс суретке, таспаға түсіру, оны монтаждау, әрлеу, әуен қою және т.б. ұялы телефонның көмегімен жасалатын мүмкіндіктерді көрсетті. Сонымен қатар, ол құралдарды сурет-бейне түсірілім жасауға баптау, түсірілім кезіндегі негізгі элементтер, қосымшалардың қызметтері туралы айта отырып, қатысушыларға тапсырмалар берді.

Қатысушылар тапсырмаларды уақытылы орындап, тәжірибе жасап, өздерінің жылдамдықтарын көрсете білді.

Нұршат ӨТЕУЛИЕВА,
Маңғыстау облыстық сотының баспасөз хатшысы

БІТІМ

МЕДИАЦИЯ МАҚСАТЫ – ОРТАҚ МӘМІЛЕ

Дана халқымызда «Үш нәрсенің алдын ал: аурудың, жаудың және қайта қозған даудың алдын ал» деген қанатты сөз бар. Қазақ ежелден тура сөзге тоқтаған, ел мен ел арасын бір ауыз сөздің құдіретімен бітістіре білген шешен де дана халық. Бабалардан қалған дауды өзара бітімгершілікпен шешу дәстүрі бүгінде қайта жаңғырып, ел арасында кеңінен қолданылып келеді. «Медиация» деген заманауи атаумен аталатын тараптарды мәмілеге шақыру әдісі біздің халқымызда би-шешендердің институтынан бастау алады.

Ағайын-туыс, әріптес, ауыл-аймақ, көрші-көлем, қала берді, қоғам болып өмір сүрген соң адамдар арасында түсінбеушілік пен дау-дамайдың орын алуы заңды құбылыс. Осындай сәтте ел азаматтары бірден соттың төрелігіне жүгінбей, медиацияның мәмілеге шақыру функциясына мойын бұрар болса, бұл дауласушы тараптардың қай-қайсысы үшін де дұрыс шешім болмақ. Себебі, медиация арқылы тараптардың татуласуы кезінде уақыт үнемделеді, мемлекеттік баж секілді шығындар шықпайды, екі тарапта риза көңілмен тарқасады.

Сонымен істің медиация арқылы қаралуының сотта қаралудан қандай айырмашылығы бар, соған тоқталайық.

Сот өндірісінен айырмашылығы – медиация барысында «кінәлілер» мен «кінәсіздер» болмайды. Өйткені, бұл құқық саласы қылмыс жасаушылар қатарын бірыңғай бас бостандығынан айыру жолымен жазалауды емес, адам құқықтары мен бостандығын қорғауды және қалпына келтіруді көздейді. Басқаша айтқанда, медиация мүмкіндігіне қарай істі сотқа жеткізбеу мақсатын көздейді.

Медиацияның тағы бір оңтайлы жағы – қаржылық жағынан соттық шығынға қарағанда төмендігінде және уақыттың үнемділігінде. Сотта іс әдетте ұзаққа созылады, ол тіпті айларға созылуы мүмкін. Бірнеше мәрте сот отырыстары белгіленеді, оған тараптардың бірінің өкілдері келмеуі де мүмкін, сөйтіп жағдай ушыға түседі. Бұл ретте медиацияның тараптардың еріктілігі мен жеделдетілген шараның бейресмилігіне қатысты ерекшеліктері алдыңғы қатарға шығады.

Медиацияны елімізде барлық салада дамытуға көңіл бөлініп жатыр. Әсіресе, дау шешуде татуластыру рәсімдерінің орны бөлек. Бабалардан қалған дауды өзара бітімгершілікпен шешудің тамаша тәсілдері заманауи заңдарымызда да көрініс тапты. Соған орай, ел соттары сотқа жүгінушелерді заң аясында татулыққа шақыруда. Қазіргі таңда дамыған елдердің бәрінде дауды шешудің әртүрлі әдістері белсенді енгізіліп жатыр, соның ішінде медиация ерекше және басым орын алып отыр, оларда даулардың 80-90 пайызы сотқа жеткізілмей, медиация арқылы шешіледі.

Медиация туралы заңның аты бөлек болғанымен, біздің халқымыз оны бұрыннан қолданып келеді. Олай дейтініміз, қазақ үшін бітімгершілік – билік айтудың ең озық өнегесі саналады. Дана билеріміз, атап айтқанда, Төле, Қазыбек, Әйтеке билер дау атаулыны бітімгершілік жолымен бітіріп отырған. Мұндағы мақсат елдің бірлігін сақтау, сол арқылы халықты татулыққа үндеген. Қазіргі заңдарымызда бұл норманың жандануы мемлекетіміздің тұтастығын нығайтуда үлкен рөл атқарады. Билер соты дәстүрлі қазақ қоғамында қалыптасқан билік институтының құқықтық нормаларды реттеудегі озық үлгісі десек, оларды ұрпақтан-ұрпаққа жеткізу біздің басты мақсатымыз.

Руслан ҚАЖЕНОВ,
Казталов аудандық соты әкімшісінің басшысы
БАТЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ТҰРМЫСТЫҚ ЗОРЛЫҚҚА ТӨЗУГЕ БОЛМАЙДЫ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Яғни, Қазақстанда адам және оның құқықтары мен бостандықтары басымдыққа ие емес. Ол Астанада Орталық Азиядағы бес елдің өкілдерін жинаған БҰҰ-ның «Нұр сәулесі» бағдарламасының екі күндік аймақтық конференциясында айтылды. Сала мамандары, тәуелсіз сарапшылар бас қосқан жиында бұл мәселе жан-жақты талқыланды.

Жиында айтылған әңгімеден түйгеніміз, зорлық-зомбылықтың кез келген түріне мүлдем төзбеушілік – жаһандық тренд, яғни, өркениетті қоғамның шарты. Сондықтан әртүрлі юрисдикцияларда заңнамалық реформалар жүруде. Өзге мемлекеттер бұл мәселелерде әлдеқайда алға шығып кетіпті. Мәселен, Армения, Грузия, Литва, Тәжікстан, Өзбекстан және Украинада қасақана жеңіл дене жарақатын салу және ұрып-соғу заңнамалық түрде қылмыс болып дәйектелген. Сол секілді Молдовада да отбасында ұрып-соғу және жеңіл дене жарақатын салушылыққа қылмыстық жауапкершілік көзделіпті. Ал Әзірбайжан, Беларусь, Қырғызстан және Ресейде денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіргенде және бұл елдердің Әзірбайжаннан басқасында ұрып-соғу қайталанып, ауырлататын мән-жайлар болған кезде ғана қылмыстық жауапкершілік іске қосылады. Жалпы тұрмыстық зорлық-зомбылық Молдовада 2010 жылы, Грузияда 2018 жылы, Қырғызстанда 2021 жылы, Өзбекстанда 2023 жылы қылмыс деп танылыпты.

Ал, біздің еліміз әлі күнге бұл мәселеде өзінің ұстанымын айқындай алмай келеді. Жалпы, мемлекетіміздің зорлық-зомбылыққа қатысты ұстанымы үш рет өзгеріпті. 2004 жылы ұрып-соғуды және денсаулыққа қасақана жеңіл зиян келтіруді қылмыссыздандыру жайлы шешімі қабылданса, 2011 жылғы және 2014 жылғы Қылмыстық кодекстегі өзгерістерде бұл әрекеттер қылмыстық деп саналып, ал кейіннен, 2017 жылы қайтадан жауапкершілік жойылды. Сарапшылардың айтуынша, мұның барлығы қылмыс статистикасын төмендетіп көрсету және қылмыстық процестің ауыртпалығын азайту мақсатында құқық қорғау органдарының тар ведомстволық мүдделерін лоббилеу. Бұдан шығатын түйін – Қазақстан халқына апаттық салдары бар әлеуметтік эксперимент жүргізіліп жатқандай. Өйткені соңғы 8 жылдағы әрбір бесінші қылмыстық құқықбұзушылық отбасы және шаруашылық саласында болып, соңғы бес жылда 1052 адамнан айрылып-пыз.

Қылмыстық құқықбұзушылықтардың барлық санаттарының ішінде отбасы-тұрмыстық қатынастардағы ауыр қылмыстар айтарлықтай көп. Олардың саны 8 жыл ішінде 2583-ке жетті. Яғни, жылына орта есеппен 322 ауыр қылмыс тек отбасында жасалады. Ал, осы кезеңде тіркелген аса ауыр қылмыс саны 1112-ге жеткен. Әр жылға шаққанда орта есеппен отбасыларда 132 осындай оқиға болыпты. Ресми дерек жыл сайын денсаулыққа қасақана зиян келтірудің жеңіл ұрып-соғу фактісі бойынша 6030 істің қысқартылып, құқықбұзушылардың тек үштен бірінің жауапқа тартылғанын айтады.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық сипаттағы, яғни денсаулыққа жеңіл зиян келтіру және ұрып-соғу секілді әкімшілік құқықбұзушылықтардың тез және тұрақты өсуі байқалып отыр. Тек соңғы екі жылда бұл көрсеткіш 16-35 пайызға өсіпті. Осылайша, қылмыссыздандырудан кейін, яғни 2017 жылы Қылмыстық кодекстен Әкімшілік кодекске екі бап ауысқан соң, кері үрдіс күтілсе, керісінше болды. Жаза жойылған жерде жауыздық етек алатынының бір айғағы – осы.

Қылмыстық кодекстегі азаптауға қатысты 110-бап жүйелі түрде ұрып-соғу немесе өзге де зорлық-зомбылық әрекеттері денсаулыққа ауыр немесе орташа ауырлықтағы зиян келтіруге әкеп соқпаса, жұмыс істемейді. Сегіз жыл ішінде отбасылық-тұрмыстық салада осындай 18 ғана жағдай тіркелген. Бұл оны тіркеу үшін бір жыл ішінде үш рет ұрып-соғуды алып тастап, әкімшілік жауапкершілікке тарту керектігімен түсіндіріледі. Ал негізінде бұл қарқынмен жағдай тек енді азаптауға емес, денсаулыққа да ауыр зиянға алып келері анық. Өйткені ұрып-соғудың жазасыз қалуы таза психологиялық тұрғыдан аса ауыр күш қолдануды тудырады.

Қалай дегенде де, отбасына және күнделікті өмірге қатысты «нөлдік төзімділік» қағидатын бұзу қылмыстық заңнаманың зорлық-зомбылықтың алдын алу әлеуетін төмендетеді. Қылмыссыздандырудан кейін тұрмыстық зорлық-зомбылықтың өсуі бұл шараның қате екенін көрсетті. Демек, зорлық-зомбылыққа қатысты заңнаманы ізгілендіруге жол беруге болмайды. Негізі қылмысты болу әрқашан бас бостандығынан айыру дегенді білдірмейді. Барлық бұзақы қылмыскерлерге бас бостандығынан айыру жазасын қолдану қажет емес. Кез келген жаза пропорционалды болуы және түзелуге ықпал етуі керек. Жазаның бас бостандығынан айырумен байланысты емес, яғни, қоғамдық жұмыстарға тарту, бас бостандығын шектеу, медициналық сипаттағы мәжбүрлеу секілді түрлері өте көп. Тоқетерін айтқанда, мемлекет тұрмыстық зорлық-зомбылыққа қатысты саясатын өзгертіп, кез келген зорлық-зомбылықтың қатаң түрде басылатыны және барлық қолжетімді заңды құралдарымен қудаланатыны туралы түсінік беруі керек. Сонда ғана адам, оның өмірі мен денсаулығы, құқықтары мен бостандықтары нағыз конституциялық құндылыққа айналады.

А.ТҰРМАҒАНБЕТОВА,
«Заң газеті»

ПӘРМЕН

ШЕТЕЛДІКТЕРДІҢ КАРТА АШУЫНА ШЕКТЕУ ҚОЙЫЛМАҚ

Елімізде шетел азаматтарына банк картасын ашуға тыйым салынбақ.

Ұлттық банк шетел азаматтарына банк картасын рәсімдеуге тыйым салатын жоба әзірлеп, талқы алаңына салып жіберді. Нақтырақ, ҚР Ұлттық банкінің басқармасы және оның өкілеттілігі жайлы 15-бап өзгеріске ұшырады. Сарапшылар ҰБ бұндай шешімге Visa Ресей азаматтарына карта ашқан банктерге миллион доллар айыппұл саламын деп сес көрсеткеннен кейін барып тұр дейді. Ұлттық банк бұл турасында жақ ашпады, десе де, жоба енгізудегі мақсат-міндеттерін атады.

Айналмалы жол

Ресей мен Украина арасындағы қақтығыс бастала салысымен-ақ халықаралық төлем жүйесінің алпауыттары Mastercard пен Visa ресейлік қаржы ұйымдарын жаппай бұғаттап, өз желісінен шығарып тастаған еді. Артынша бұл брендтер Ресей нарығынан мүлдем кетті. Бүгінде Ресей аумағында мерзімі аяқталмаған Mastercard және Visa-ның ескі карталары әзірге жұмыс істеп тұр. Дегенмен санкцияға іліккен көрші ел банктері, аталмыш базада жаңа картаны ендігі шығара алмайды. Ал ресейлік «Мир» жүйесіндегі картаны әлемнің көптеген елі қабылдамайды. Содан былтыр Ресей тұрғындары Mastercard пен Visa рәсімдеу мақсатында Қазақстанға ағылды. Себебі бұл карталар – елден сыртқа саяхаттап не іссапармен шығу үшін, сондай-ақ шетелден төлем қабылдап, ақша аударуда таптырмас құрал. Карта рәсімдеу үшін Ресей азаматтарына нотариалды сенім хат арқылы онлайн\оффлайн делдал арқылы, Қазақстан азаматтығын, ЖСН, байланыс нөмерін рәсімдеу жеткілікті еді. Бұл басқа мемлекеттерде де мүмкін нәрсе. Әсте, біз шекаралас ел болғандықтан, оңтайлы нысанбыз. Мысалы, 2022 жылғы 16 мамырда Ресей халық артисі Лев Лещенконың өзі Алматыға ұшып келіп, қазақстандық ЖСН алып, отандық банктердің бірінде карта рәсімдегенін ақпарат құралдары көрсетіп, жариялаған еді. Тіпті ҰБ-ның 2022 жылғы ресми мәліметінде тек жаздың екі айында 3 миллионан аса онлайн карта ашылғаны жазылған. Бұл жайтқа ҰБ «карталық туризм» деп ат қойды. Себебін соңғы геосаяси жағдайларға балады. Әрине, ресейліктер қолма-қол ақшамен есеп айырысып, санкцияны айналып өтуге болар еді. Бірақ рубльді қабылдамақ түгіл, әлемде конвертациялап беретін ел де қалмады, оның үстіне Ресей шекарасынан 1 млн рубльден артық қолма-қол ақша алып шығуға болмайды. Әрине, бұндағы жұрт сол себепті түрлі жол іздеп кетуі заңдылық. Дейтұрғанмен жыл соңына қарай Ұлттық банктің ұсынысымен отандық банктер шетелдік азаматтарға карта ашуды шектей бастамақ.

Ұлттық банк түсініктемесі

Енді Ұлттық банк Қазақстанда тұрақты немесе уақытша тұру ықтиярхаты жоқ, елімізде тұрмайтын, карта рәсімдей сала, өз еліне кетіп қалатын шетелдіктерге банк карталарын беруге тыйым салуға шешім қабылданғанын мәлім етіп отыр. Алда бұл шешім нормативтік құқықтық акт түрінде рәсімделеді. Осы мақсатта «ҚР Ұлттық банкі басқармасының кейбір қаулыларына көрсетілетін төлем қызметтері нарығының субъектілерін реттеуді жетілдіру және қолма-қол ақшасыз төлемдер мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Ұлттық банк басқармасы қаулысының жобасы әзірленді. Ұлттық банктің Төлем жүйелері департаментінің директоры Ерлан Ашықбековтің түсіндіруінше, бұл құжат шетел азаматтарына төлем карточкаларын шығару кезінде қойылатын талаптарды қатаңдатады. Бірақ мұның кімнің талабымен жасалып отырғаны нақтыланбады.

Ресейліктердің шетелде карта ашқызу мүмкіндігі бәрібір күрт шектелмек. Себебі, Қазақстан, Польша, Орталық Азия мен Балтық елдері банк саласындағы ішкі саясатын қатаңдатуда. Қазақстанның Ұлттық банкінің жаңа қаулысының жобасында да «Ресей азаматтары» деген сөз жоқ, орнына шетелдіктер деп жалпылай жазылған. Бірақ Қазақстанда тұрақты тұрмайтын болса, Ресейден өзге елдің азаматы бізге арнайы келіп, карта рәсімдетпейтіні белгілі: олардың өз елінде Visa еркін жұмыс істеп жатыр.

Ұлттық банктің түсіндіруінше, Қазақстанның резиденттері еместерге төлем карталарын беретін банктерге қатысты талап күшейтіледі. «Бұл елімізде шығарылған төлем карталарын аталған тұлғалардың құқыққа қайшы, заңсыз операцияларды, соның ішінде есірткі айналымына және заңсыз құмар ойындарына қатысты операцияларды жүзеге асыруға пайдалануы қаупін азайту мақсатында жасалып отыр. Осылайша, енді төлем картасын алғысы келетін шетелдік, бейрезидент тұлға оны рәсімдеуге өзі қатысуға, Қазақстан территориясында болуының негізін растайтын құжаттарын, соның ішінде еңбек келісімшартын, оқу келісімшартын, тұру ықтиярхатын және басқасын ұсынуға міндетті болады», – деп түсініктеме берді Ұлттық банк.

Ашық санкция

Десе де, халықаралық ақпарат құралдары Visa компаниясының Ресеймен шекаралас мемлекеттерге өздерінде тұрақты өмір сүрмейтін, карта ашқыза сала, өз еліне тайып тұратын ресейліктерге карта бермеуге ұсыныс таратқанын жазуда. Бұл туралы алғашқы болып ресейлік белсенді Х (бұрынғы Twitter) әлеуметтік желісінде «Угрюмочная» лақап атымен пост жариялайтын журналист Гера Угрюмова хабарлады. Жат елде саяси пана алып, «босқын» мәртебесін иеленген, енді ресейліктердің шетелде дискриминациялануымен, қысым көруімен жан сала күресіп жүрген ресейлік белсенді банктерге түскен әлдебір хаттың көшірмесін көрсетті. «Қолыма түскен бұл құжатты Visa Ресеймен шектесетін барлық елдердің банктеріне жолдады. Бұл құжатта әңгіме «карталарды трансшекаралық ашу» турасында болып отыр. Оған сәйкес, бейрезидент ресейліктерге Visa картасын шығаруға рұқсат етілмейді. Жабық форматта менімен осы құжатты ықыласты түрде бөліскен банк өкілдерінің айтуынша, шынында банктерге Ресейдің барлық азаматтарына, тіпті резиденттерге де карта ашуға тыйым салынған. Оған жол берілмейді. Әйтпесе, айыппұл қарастырылған. Егер Ресей азаматына «кездейсоқ», абайсызда карта рәсімдеп қойса, ол банк Visa-мен әрі қарай ынтымақтасуы үшін 1 миллион доллар төлеуге тиіс болады. Құжаттың айыппұл туралы айтылған тұсын жариялап отырмын», – деп жазды Гера Угрюмова.

Оның мәліметінше, Visa Ресейдің іргесінде орналасқан және ЕуроОдаққа мүше емес елдерді осылай шектеп тастады. Ол аталған құжатты Әзірбайжандағы банктен алғанын нақтылады. Соңғы кездері жатжұрттарға қашқан ресейлік мобилизанттарға, релоканттарға сол елдердің банктері есепшот ашудан бас тарту оқиғалары жиілей бастаған. Шетелдегі ресейлік белсенділер бұл құбылыспен күресіп, түрлі инстанцияларға шағымдануда. «Новая-Европа» басылымына сұхбатында Гера Угрюмова Visa-ның Әзірбайжандағы өкілдері Әзірбайжанның Орталық банкінің және ірі банктердің өкілдерімен кездесу өткізгенін айтты. Бұл туралы ақпаратты журналиске ресейліктерге шетелдік банктерде қашықтан шот ашып, карта алуға көмектесетін Liber.Money сервисінің басшысы хабарлады. «Таратылған құжаттың жоғарғы бөлігінде Ресейге қатысты ескерту болғандықтан, банктер Visa-дан түсініктеме сұратты. Компания өз жауабында турасын айтқан. Құжат тура мағынасында ресейліктерге «қарсылық нотасы» болып табылады», – деді Г.Угрюмова.

Оның айтуынша, кездесу барысында оған қатысқан тағы бір елдің банк секторының өкілдері жаңа ережелерге қарсылығын білдірген екен. Олар тұтас елдердің тағдырын Visa шеше алмайтынын атап өтті. Ресейлік белсендінің мәліметінше, осылайша, Түркия бірқатар жеңілдікке қол жеткізген: түрік елінің банктері ресейліктерге карта ашуға құқылы болады. Бірақ ондағы қаржы лимиті 100 доллардан аспауға тиіс.

Liber.Money CEO басшысы Арсен Қазыбековтің айтуынша, аталған құжатты Visa алғаш рет 2022 жылғы 8 сәуірде жолдаған. 1,5 жыл өткен соң қандай да бір нақтылаулар, ескертулер енгізілсе керек. Мұны олар «warnings» атайды. Нәтижесінде, тақырып қайтадан өзекті болып отыр. «Мен бұл құжат тек қана Ресейге қарсы бағытталған деп айта алмаймын. Оның мәтінінде Ресей азаматтары деп нақты көрсетпеген. Алайда банктердің өздері оны Ресейге қарсы құжат деп мойындайды. Бәлкім, олар компания өкілдерінен құжатқа қатысты қосымша түсініктемелер алған шығар. Сөйтіп, мұның тек ресейліктерге қатысты талап екенін ұғынған болары», – деді сарапшы.

Арсен Қазыбеков ашықтан ашық антиресейлік сипаттағы ресми құжаттың өзінің қолында жоқтығын нақтылады. Дегенмен жеке әңгімелерде сарапшылар Ресей тұрғындарына карта ашудың салдары 1 миллион доллар айыппұлға соқтыратынын қаперге салыпты.

Liber.Money сервисінің өзі ресейліктерге шетелде карта рәсімдеу үшін кейінгі үш айда 50 шетелдік банкпен байланысып, серіктес болуды ұсынды. Бірақ тауы шағылып қайтқан екен: олардың бәрі енді Ресей азаматтарымен іскерлік байланыс орнатудан бас тартқан. Өйткені миллиондық айыппұлдан қорқады.

Ресейлік РБК банк секторындағы дереккөздеріне жүгініп, Visa Ресей азаматтарына карта ашуға тыйым сала алмайтынын ескертті. Карта ашу туралы шешімді төлем жүйесі емес, банк-эмитенттер өзі қабылдайды. Картада оның иесінің қай елдің азаматы екені жазылмайды.

Әйтсе де, ресейліктердің шетелде карта ашқызу мүмкіндігі бәрібір күрт шектелмек. Себебі, Қазақстан, Польша, Орталық Азия мен Балтық елдері банк саласындағы ішкі саясатын қатаңдатуда. Қазақстанның Ұлттық банкінің жаңа қаулысының жобасында да «Ресей азаматтары» деген сөз жоқ, орнына шетелдіктер деп жалпылай жазылған. Бірақ Қазақстанда тұрақты тұрмайтын болса, Ресейден өзге елдің азаматы бізге арнайы келіп, карта рәсімдетпейтіні белгілі: олардың өз елінде Visa еркін жұмыс істеп жатыр. Сарапшылардың пікірінше, Ресей тұрғындары Қазақстанда карта алған соң, оны тек Қазақстан аумағында пайдаланбайды, еліне алып кетеді, сонда қолданады, транзакцияларды жүзеге асырады. Ал Ресеймен байланыстың өзі бүгінде комплаенс-тәуекелдерді арттыратын факторға айналды. Содан Ресей азаматтары кесірінен халықаралық төлем жүйесінен ажырап қалудан қорыққан қазақстандық банктер «бәлесінен аулақ» деп, өз бетінше бас тартуда.

Нұрбол ЖЫЛЫС,
«Заң газеті»

ЗАҢ ЖӘНЕ ЗАМАН

ҚЫЛМЫСТЫҢ АҚЫРЫ – ТҮРМЕ

Алаяқтық қылмыстардың жиілеп тұрғаны жасырын емес. Тіпті, аттап бассаң алаяққа кез болатын дәрежеге жеткендейміз. Осы жөнінде жуырда құзырлы орган қызметкерлерімен өткен жиында Президент Қасым-Жомарт Тоқаев:

– Қазір көптеген азаматтарымыз алаяқтардың қармағына түсіп, алданып қалып жатыр. Сондықтан құқық қорғау органдары алаяқтарға қарсы табанды күрес жүргізуге тиіс. Оларға ешқандай жеңілдік жасалмауы керек. Себебі, алаяқтардың жасаған әрекетінен халық зардап шегуде, – деп атап өтті.

Алаяқтық қылмыстардың көбеюін немен түсіндіруге болады? Мұның арғы жағында оңай ақша табуға деген құмарлық жатса, сонымен бірге кінәнің бір ұшы уәде бергіш жандарға сене салатын жәбірленушілердің өздеріне де барып тіреледі.

Жуырда Түркістан облысында тұрғындарды осындай уәделермен алдап келген алаяққа бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалды. Бұл туралы Түркістан облыстық соты хабарлады.

Қылмыстық кодекстің 190-бабы 3-бөлігінің 4-тармағымен айыпталған сотталушының ісін Келес аудандық соты қарады.

Сотталушы алаяқтық, яғни алдау жолымен бөтеннің мүлкін жымқыру мақсатында алдымен бір жәбірленушіден «балаңды мектепке мұғалім қызметіне орналастырып беремін» деген уәдемен 800 мың теңге алған. Бұдан кейін тағы бір жәбірленушіден асырауындағы ұлдарына қамқоршылық құжаттарын рәсімдеп беретінін айтып, 80 000 теңгесін алған. Мұнымен тоқтамай, үшінші жәбірленушіден «мектепке мұғалім қызметіне кіргізіп беремін» деп 1 миллион 100 мың теңгесін қалтасына басқан.

Осылайша үш бірдей азаматты алдап кеткен ол тағылған айып бойынша кінәлі деп танылып, 3 жыл мерзімге бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалды. Айта кетері, үкім заңды күшіне әлі енген жоқ.

«Жұмысқа тұрғызып беремін», «банктен несие алып беремін», «мемлекеттен жеңілдетілген несие шығарып беремін» деген өтірік уәделермен жұртты алдап, ақшасын алып кету оқиғалары азаяр емес. Бір қызығы, баспасөзде қаншама рет жазылып, телеарналарда нешеме рет айтылып жатса да, халық осы өтірік уәдеге көзсіз сенеді.

Жуырда Арыс қалалық полициясына жергілікті тұрғын арызданып келді. Оның айтуынша, өзінің танысы «теміржолшы етіп жұмысқа тұрғызып беремін» деп сеніміне кіріп, 1 миллион 700 мың теңгесін алған. Аталған фактіні полицейлер «алаяқтық» бабы бойынша тіркеді.

Тәртіп сақшылары қылмысты ашу мақсатында іздестіру шараларын жүргізді. Нәтижесінде тәртіп сақшылары күдікті ретінде Арыс қаласының тұрғынын анықтады.

Белгілі болғандай, ер адам алған ақшаның бір бөлігін несие жабуға, қалғанын өзіне қажет заттар алуға пайдаланған. Қазіргі таңда тәртіп сақшылары күдіктінің бұдан басқа да қылмыстарға қатыстылығын анықтау үстінде.

Осыған ұқсас жағдай Түркістан қаласында да тіркелді. Полицияға шағымданған жергілікті азаматшаның айтуынша, сырттай таныс ер адам «мемлекеттен қайтарымсыз грант алып беремін» деген уәдемен 300 мың теңгесін алған. Алайда уәдесін орындамай, жәбірленушіні жарты жыл бойы алдап келген. Күдіктіні ұстау үшін тәжірибелі полицейлерден жедел-тергеу тобы құрылды. Нәтижесінде оның тұрғылықты мекенжайы анықталды. Ол Сарыағаш ауданының тұрғыны болып шықты. Ұсталғаннан кейін белгілі болғандай, күдікке ілінген ер адам алған ақшаны өзінің бас пайдасы үшін жаратқан. Қазіргі таңда оған қатысты сотқа дейінгі тергеп-тексеру амалдары жүргізілуде.

Ал Жетісайда «мемлекеттен ақша алып беретін» алаяқ ұсталды. Аудандық полиция бөліміне 3 бірдей тұрғын арызданды. Олардың айтуларынша, таныстары «кәсіпкерлікті қолдауға мемлекеттен берілетін қайтарымсыз ақша алып беремін» деген уәдемен 5 миллион теңгеден астам ақшаларын алған. Бұдан кейін уәдесін орындамай қашып жүрген.

Аталған фактіні полиция қызметкерлері Қылмыстық кодекстің «алаяқтық» бабы бойынша тіркеуге алды. Тәжірибелі полицейлерден құралған жедел-тергеу тобы жергілікті тұрғындарды сан соқтырып кеткен алаяқты ұстауға қажетті шараларды жасады. Жедел-іздестіру нәтижесінде күдіктінің жеке басы анықталып, ол полицияға жеткізілді. Белгілі болғандай, ұсталған әйел ірі көлемдегі ақшаны өзінің несиесін жабу үшін алған. Қазіргі таңда ол қамауға алынып, аталған іс бойынша жинақталған құжаттар заңды шешім қабылдау үшін сотқа жолданды.

Сонымен бірге, жуырда Түркістан облыстық Полиция департаменті Ұйымдасқан қылмысқа қарсы күрес басқармасының қызметкерлері жедел-іздестіру іс-шаралары барысында көлік құралдары үшін жалған мемлекеттік нөмірлік белгілерді заңсыз дайындаған цехты әшкереледі.

Самара–Шымкент тас жолында жедел уәкілдер жергілікті полиция қызметімен бірлесіп жүргізген жедел шаралар кезінде «Нива» автокөлігінің мемлекеттік нөмірі жалған болуы мүмкін деген күдік келтірген. Полицейлер жедел әрекет етіп, көлік нөміріне қатысты тексеру жұмыстарын жүргізген Олар көліктің жүргізушісі таққан нөмірдің басқа адамның атына тіркелгенін анықтайды.

Одан әрі қарай қырағылық танытқан сақшылар арнайы жоспар құрып, жедел-іздестіру барысында арнайы іс-шаралар кешенін өткізеді. Нәтижесінде, Шымкент қаласында мемлекеттік нөмірлерді қолдан жасап жатқан цехты анықтап, оның иесі ретінде жергілікті тұрғынды ұстады. Тінту кезінде полиция қызметкерлері 103 дана нөмірлік белгіні, 100-ден астам голограммалық жапсырмаларды және нөмір жасауға арналған арнайы станокты тапты. Бұл факт Қылмыстық кодекстің 386-бабы 1-бөлігімен «сәйкестендіру нөмірін, шанақ нөмірін, шассиді, қозғалтқышты қолдан жасау немесе жою, сондай-ақ көлік құралының мемлекеттік тіркеу белгісін қолдан жасау, көрінеу жалған немесе жалған мемлекеттік тіркеу белгісін пайдалану» бойынша қылмыстық іс тіркелді. Болған оқиғаның мән-жайы анықталуда.

Жалпы, соңғы кездері алаяқтықты ғаламтордың көмегі арқылы жасау да жиілеп келеді. Оның алдын алу үшін тұрғындар арасында түсіндіру жұмыстарын жүргізудің маңызы зор. Осы мақсатта Түркістан облыстық Полиция департаменті қызметкерлерінің ұйымдастыруымен Халықаралық туризм және меймандостық университетінде «Интернет алаяқтықтың алдын алу жолдары» атты тақырыпта студенттермен кездесу өтті.

Кездесу барысында полицейлер Қазақстанда қазір интернет алаяқтығына тыйым болмай тұрғанын, осыған байланысты Мемлекет басшысы жолдауында қаржы пирамидалары мен интернет алаяқтығына қатысты құқық қорғау органдарына кешенді әрі нақты шараларды әзірлеуді тапсырғанын атап өтті.

– Технологияның тілін мықты меңгерген әккілердің құрығы ұзарып, алдап-арбаудағы әдіс-тәсілдері күн санап мың құбылуда. Интернет алаяқтығының тым көбейіп кетуі қоғамдық резонанс тудырып отырғаны да белгілі. Қазақстанда бұл қылмыс түрінің ең көп таралған тәсілдерінің бірі – интернеттегі хабарландырулар бойынша тауар немесе қызмет үшін алдын ала төлем алу. Бүгінде интернет алаяқтықтардың жартысы дәл осындай жолмен жасалған, – деген полиция қызметкерлері осы жөнінде фильм көрсету арқылы жастармен ашық алаңда пікір алмаса білді.

Интернет алаяқтықтың күн өткен сайын күшейіп бара жатқанын алға тартқан олар азаматтарға күдікті қоңырау мен хабарламалар алғанда бірден банкке хабарласуға кеңес берді. Сонымен қатар, белгісіз біреулер хабарласып, қандай да бір банктің атын атап, банк карточкасы жайлы ақпарат немесе басқа да жеке мәліметтерді сұраса, ең алдымен сол банктің сенім телефондарына қоңырау шалып, ақпараттың рас-өтірігін анықтап алу ескертілді.

Б. ҚАЛДЫБЕК

ШАРА

ҚАУІПСІЗ МЕКТЕП - АЛАҢСЫЗ БАЛА

Түркістан облысында «Қауіпсіз мектеп» жедел-профилактикалық іс-шарасы өтіп жатыр. Аты айтып тұрғандай, шараның мақсаты – жасөспірімдер арасындағы қылмысты ескерту және оның алдын алу, оның ішінде мектеп оқушылары арасындағы құқық бұзушылықтардың жолын кесу, кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтау, олардың құқықтық сауаттылығын арттыру, сондай-ақ балаларға қатысты қылмыстық қол сұғушылықтардың алдын алу.

Бұл күндері полиция қызметкерлері оқу орындарында кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың жолын кесу бойынша ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізіп, алкогольдік ішімдіктерді, темекі бұйымдарын, оның ішінде электрондық аналогтарды және басқа да психоактивті заттарды пайдалануға тыйым салу туралы талаптарға баса назар аударуда. Сондай-ақ, оқу орындарына іргелес жатқан аумақтарда патрульдік полиция қызметкерлері жұмыс атқаруда.

Бұдан бөлек тәртіп сақшылары кәмелетке толмағандар көп жиналатын орындарда рейдтік іс-шаралар өткізуде. Жасөспірімдерге заңды өкілдерінің еріп жүруінсіз ойын-сауық орындарында болуға мүмкіндік беретін кәсіпкерлерді анықтауда.

Түркістан облыстық Полиция департаменті басшысының тапсырмасына сәйкес жүргізіліп жатқан іс-шара Арыс қаласында жалғасын тапты. Жасөспірімдер арасындағы құқық бұзушылықтың алдын алу мақсатында ұйымдастырылған шараға Арыс аудандық полиция бөлімінің полицейі А.Сыздықов, аға учаскелік полиция инспекторы Б.Раев, ауданға қарасты білім беру ұйымдарының жоғары сынып оқушылары қатысты.

Кездесуде жасөспірімдер арасындағы қылмыс пен құқықбұзушылықтың алдын алу және болдырмау, түнгі уақытта ата-ананың бақылауынсыз үй-жайдан тыс жерлерде, компьютерлік ойынханалар мен мейрамханаларда болуларына тыйым салу, бала тәрбиесіне немқұрайлы қарайтын ата-аналарды анықтап, тиісті шаралар көру мәселелері айтылды.

Тәртіп сақшылары кезекті рейдтік шара барысында жеке кәсіпкерлерге түнгі 22:00-ден кейін кәмелетке толмаған жасөспірімдерді заңды өкілдерінсіз көңіл көтеру орындарына кіргізбеу керектігін ескертті. Сонымен қатар, кәмелеттік жасқа толмаған жасөспірімдерге темекі бұйымдары мен спиртті ішімдіктерді сатуға тыйым салынғандығын қатаң назарға алу жөнінде түсіндіру жұмыстары жүргізілді.

«Қауіпсіз мектеп» шарасына байланысты Түркістан облыстық Полиция департаментінің басшылық құрам өкілдері әрбір аудан, қалаға арнайы барып, кездесулер ұйымдастыруда. Мәселен, полиция подполковнигі Ерлан Асқаров Шардара ауданында жоғары сынып оқушыларымен кезекті кездесу өткізді. Күн тәртібінде кәмелетке толмағандар арасындағы суицидтер, ерте жүктілік, олармен жасалған қылмыстық құқықбұзушылық деректерін талдау мен алдағы уақытта алдын алу бойынша атқарылатын жұмыс жоспарлары, жасөспірімдердің қатысуымен болатын жол апаттарын болдырмау мәселесі қаралды.

Келелі кездесуде баяндама жасаған полиция подполковнигі Е.Асқаров: «Бала – біздің болашағымыз. Олардың амандығы мен дұрыс жолда өсіп-өркендеуіне ата-ана, мектеп, құқық қорғау қызметкерлері, қоғам болып қорған боламыз. Осы орайда әрқайсысымыз өзімізге жүктелген міндетті абыроймен атқарып, жұмыла жұмыс істегенде ғана оң нәтижеге қол жеткіземіз», – деп атап өтті.

Аталған жедел-профилактикалық іс-шара аясында полицейлер Кентау қаласында орналасқан Д.Қонаев атындағы мектептің 9-11 сынып оқушыларымен кездесу өткізді. Кездесу барысында Кентау қаласы Полиция бөлімі бастығының орынбасары, полиция подполковнигі Д.Түймебаев, кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылықтардың профилактикасы мен балалардың қадағалаусыз қалуының алдын алу, жасөспірімдердің заңға мойынұсынушылық мінез-құлқын қалыптастыру, олардың бойына имандылық пен салауатты өмір салтының берік негіздерін дарыту бойынша маңызды тақырыпта кеңес берді.

Шараға Кентау қаласының жеке құрамы толық қатысты. Яғни, іс-шара барысында білім бөлімдерінде оқушылармен кездесулер өткізіліп, мектептер аумағында әкімшілік құқық бұзушылықтар мен жол жүру ережелерінің қағидаларын бұзған құқық бұзушылықтарды анықтап, шара көру жұмыстары атқарылуда.

– Мектеп оқушылары мен жастар, кәмелетке толмағандар арасындағы құқық бұзушылық пен қылмысты болдырмау, қылмыстық психологияны жою, оқушылар арасындағы буллингті тоқтату, қоғам дертіне айналған құмар ойындарының зардабы мен өз-өзіне қол жұмсаудың алдын алу мақсатында іс-шаралар әрі қарай да өз жалғасын таба бермек. Ұйымдастырылған кездесулерге полициядан бөлек мектеп директорлары, тәрбие ісі жөніндегі орынбасарлары, мектеп психологтары, ата-аналар мен оқушылар қатыстырылуда. Алдағы уақытта жасөспірімдермен идеологиялық іс-шаралар өткізу жоспарланып қойды, – дейді Түркістан облысы Полиция департаментінің басшысы Мұрат Қабденов.

Бекбол ҚАЛДЫБЕК
ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ

МӘСЕЛЕ

ҰЛТТЫҚ ҚОР ҰРПАҚҚА ЖЕТПЕЙ ҚАЛМАСЫН!

(Соңы. Басы 1-бетте)

Мемлекеттік органдар бюджетті қалыптастыру кезінде мүмкіндігінше көп қаражат алуды ғана көздейді. Оның орындалуына, іске асуына мән беріп жатқандары шамалы. Ал, бюджеттің сапасыз жоспарлануы оның іске асырылуын қиындатады. Ондай жобалар жылдар бойы толық аяқталмайды. Осының салдарынан бюджет Үкіметте бірнеше рет түзетіліп, нақтыланып жатады.

Бұған дейін талай айтылған бұл кемшіліктер орын алмас үшін депутаттар тарапынан Үкімет өзінің іс-әрекет жоспарын жасап, оны бюджетпен бірге ұсынуы туралы айтылғалы көп болған. Өкінішке қарай, атқарушы билік бұл ұсынысты «әкімгерлік» деп атап, оны жасауды артық санапты. Мұны жиында сөз алған «Ақ жол» фракциясының серкесі Азат Перуашев қынжыла ортаға салды. Ол бұл орайда бюджет жобасын талқылау негізінен шектеулі сипатта, өйткені, заңға сәйкес, депутаттардың ұсыныстары тек Үкіметтің мақұлдауымен ғана қаралатынын атап көрсетті. Оның айтуынша, бүгінгі бюджетті талқылау да – бюрократия. Нақты іс-әрекет жоспарынсыз Үкіметтің бұл шарасы тек бір-біріне ұқсамайтын жобалардың жиынтығы ғана болады. Себебі бюджеттің мақсатты индикаторлары көбінесе нақты емес. Мысалы: 032 кіші бағдарлама бойынша жаңа жұмыс орындарын құрып, әлеуметтік-экономикалық жағдайды жақсарту мақсатында «Біріккен химиялық компания» ЖШС-нің жарғылық капиталын ұлғайту үшін 50 млрд теңге бөлінбек. Бұл шығын қандай жобаларды қамтамасыз етеді, мемлекет қандай қайтарым алады, нақты қанша жаңа жұмыс орындары ашылады және нақты кімнің жағдайы жақсарады? Жобада бұл жөнінде ештеңе айтылмаған. Ең өкініштісі, бюджет жобасында сөзсіз шығыстар ұлғайып, қайтарымды қаржыландыру көлемі қысқарған. Нақтырақ айтқанда, әлеуметтік салаға жұмсалатын шығыстар 17 пайызға, мемлекеттік қажеттіліктерге арналған шығыстар 10 пайызға өсіп, нақты секторды қаржыландыру 19 пайызға төмендепті. Бұл экономиканың негізгі қағидаттары: ақша мен тауар ұсынысының тепе-теңдігіне қайшы келеді. Өндірістің барабар өсімінсіз шығындардың өсуі – тұтынушылық бағалар мен ұлттық валютаның тұрақтылығы үшін инфляциялық бомба! Ұлттық компаниялар мен мемлекеттік холдингтердің таза пайдасы бюджеттен және парламенттік бақылаудан тыс қалып отыр. Соңғы 5 жылда квазимемлекеттік сектордың пайдасы 5,7 трлн теңгені құраса, оның 10 пайызы ғана бюджетке бөлінген. Бұл ат төбеліндей менеджерлердің жүздеген миллиондаған бонустар алып, байлар мен кедейлер арасындағы әлеуметтік алшақтық тереңдей түсті деген сөз!

Тоқетерін айтқанда, елдің басты қаржы құжатында кемшілік көп. Сондықтан 650 мың үйсіздің,1 миллион жұмыссыздың, 7,5 миллион ауыл тұрғындарының мәселесі басы ашық тұр. Жалақыны жұтқан инфляция, қымбатшылық, жастар арасындағы жұмыссыздық, МӘМС-тегі ретсіздік, үш ауысымдық мектептер, халықтың несие құрығына кіруі тағы да басқа халықтың қабырғасына батқан қиындықтардың жойылар уақыты белгісіз болып тұр. Соған қарамастан, заң жобасы мақұлданып, Сенатқа жолданды.

Әлеуметтік шығыстардың өсіп келе жатқанына депутат Маггерам Магеррамов та алаңдаушылық білдіріп, осы қаржының тиімді жұмсалуына қатысты көптің көкейіндегі сауалдарды қойды. Соның бірі ғылым-білімге бөлінетін қаржыға арналды. «Ғылымның қандай салаларын дамыту жоспарлануда, жыл сайын өсіп келе жатқан шығындарды ескере отырып, соңғы 30 жылда ғылымымыз қандай жетістіктерге жетті? Жыл сайын білім мен ғылымның сапасына қатысты шағымдарды ғана естиміз, ал үздік кадрлар шетелде ғылыми мансаппен айналысуға мәжбүр. Үлкен ақша білім мен ғылымды жақсарта ма? Білім және ғылым саласындағы қазіргі менеджмент пен көзқараспен бұл екіталай» деді ол. Сонымен қатар бюджетте қарастырылған жалақыны көтерудің кері әсері жайлы ойын да ірікпеді. Бұл орайда ол жалақы мен зейнетақыны номиналды ұлғайту арқылы іс жүзінде теңгенің сатып алу қабілетін одан әрі төмендетіп жатқанымызды мәлімдеді. Қазіргідей тауарлар мен қызметтердің бағасы бақылаусыз өсе берсе, жалақы мен зейнетақыны көбейтудегі барлық игі бастамаларымызды инфляция басып тастайтынын жеріне жеткізе айтты. Ұлттық қордан тартылатын трансферт көп балаларды, мүгедек балаларды тәрбиелеп отырған аналарға тәрбиеші және әлеуметтік қызметкер ретінде еңбекақы тағайындау арқылы шаруашылық айналымға тарту туралы ұсынысын жеткізді. Оның айтуынша, бұл шаралар мультипликативті нәтижеге әкеліп, зейнетақы жарналары енгізіліп, салықтар төленіп, сатып алу қабілетін арттырар еді.

Бюджет жобасын талқылау барысында бөлінген қаражаттың уақытылы игерілмеуі көп іске қолбайлау болатыны орынды көтерілді. Депутат Елнұр Бейсенбаевтың айтуынша, 2023 жылы бюджеттен мектептердің құрылысына бөлінген қаражаттың көлемі 164 млрд теңге болса, оның тек 37 пайызы ғана игеріліпті. Бұған мемлекеттік сатып алудағы олқылықтар себеп болып отырғаны белгілі. Бюджеттен ақша бөлінгенімен, қажетті жұмыстар басталмайды. Бірін-бірі сотқа сүйреген компаниялардың жеке мүддесі мен ренішінен де әлеуметтік нысандар тоқтап қалуда. Бұл іс кемінде үш-төрт ай қарастырылады. Соңында жоба құны қымбаттап, нысан уақытылы салынбайды. Көбінде шағым дәйексіз болады. Сондықтан, Бейсенбаев мырза айтқандай, заңнамада негізсіз шағымданушылардың да жауапкершілігін қарастыратын уақыт жеткен секілді.

Тоқетерін айтқанда, елдің басты қаржы құжатында кемшілік көп. Сондықтан 650 мың үйсіздің,1 миллион жұмыссыздың, 7,5 миллион ауыл тұрғындарының мәселесі басы ашық тұр. Жалақыны жұтқан инфляция, қымбатшылық, жастар арасындағы жұмыссыздық, МӘМС-тегі ретсіздік, үш ауысымдық мектептер, халықтың несие құрығына кіруі тағы да басқа халықтың қабырғасына батқан қиындықтардың жойылар уақыты белгісіз болып тұр. Соған қарамастан, заң жобасы мақұлданып, Сенатқа жолданды. Депутат Азат Перуашевтің айтуынша, бұл жолы да соңғы сөзді Үкімет айтатындықтан, депутаттар елдің басты қаржы құжатын кемшіліктеріне қарамай қолдауға мәжбүр болды. Бар мәселе осы мәжбүрліктен басталып жатқандай.

Айша ҚҰРМАНҒАЛИ,
«Заң газеті»

ДЕРЕК ПЕН ДӘЙЕК

Ұлттық статистика бюросы халықтың темекі тұтынуы бойынша жыл сайын жүргізілетін зерттеудің биылғы нәтижесін жариялады. Шілде айында жүргізілген сауалнамаға 11 829 үй шаруашылығынан 15 жастан асқан бір-бір адамнан қатысты. Онда олардың 19,4 пайызының темекі тартатыны анықталды. Былтыр ол 20,4 пайызды құраған болатын.

ТЕМЕКІ ТАРТАТЫНДАР САНЫ АЗАЙДЫ

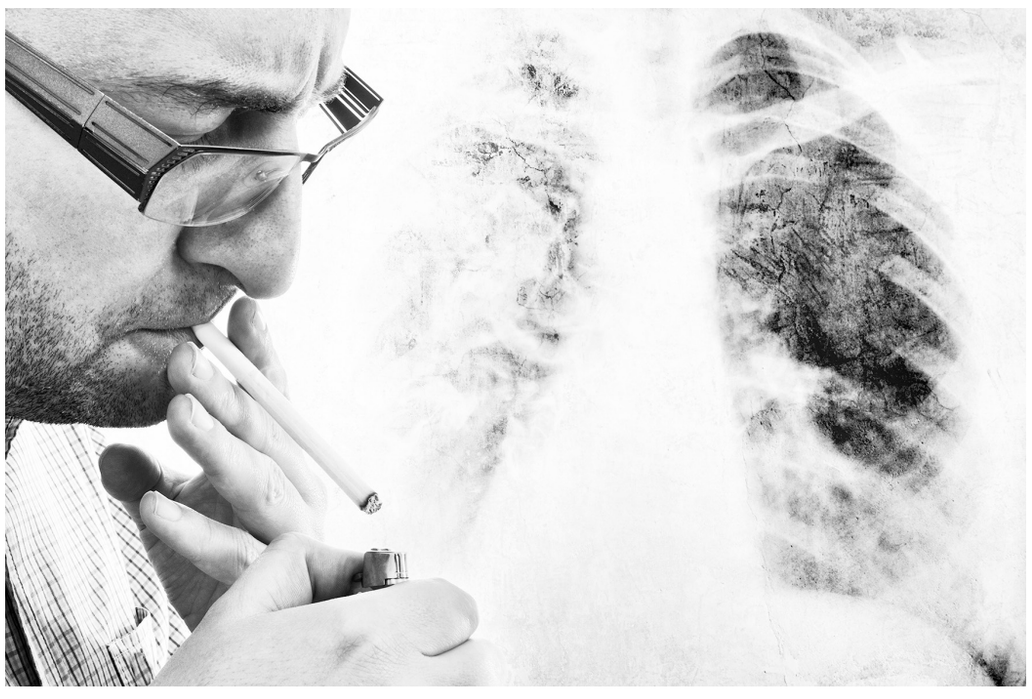

Биыл темекі тартатындардың үлесі ерлер арасында 36, әйелдер арасында 8,5 пайызды құрады. Ал тұрғылықты жері жағынан ауыл (19,6 %) мен қала (19,3%) арасында айтарлықтай айырмашылық байқалмады.

Темекі тартатындардың жас ерекшеліктеріне көз жүгіртетін болсақ, былтырғы жылмен салыстырғанда 15-17 жастағыларда (2%) өзгеріс болмаса, 18-25 жастағыларда 16,5-тен 10,9 пайызға, 39-48 жастағыларда 25,9-дан 25,3 пайызға, 49-59 (62) жастағыларда 26,4-тен 25,4 пайызға, 60 (63) жастан жоғарғыларда темекі шегетіндер 13-тен 12,2 пайызға азайғанын байқауға болады. Тек 29-38 жастағылардың арасында ғана темекі тартатындар үлесі 23,2-ден 24,5 пайызға өскен. Шылымқорлардың 92,3 пайызы өнеркәсіпте өндірілген темекіні тартатынын көрсеткен.

Темекі шегушілер тарапынан үйлерінде темекі түтінін жұтатын халықтың үлесі 12,4 пайызды құрап отыр. Оның 11,8 пайызы – темекі тартпайтындар. Жұмыс орнында темекі түтінінің әсеріне ұшырайтындар үлесі – 7,6%, ал оның 7,1% – темекі тартпайтындар. Қоғамдық тамақтану орындарында сауалнамаға қатысқан респонденттердің 12,3% темекі түтінінің әсеріне ұшыраған, оның 11,6% – темекі тартпайтындар.

Темекі өнімдерін тұтыну қатерлі ауруларды тудырады деп есептейтін респонденттердің үлесі – 86,7%. Отбасы мүшелерінің темекі өнімдерін тұтынуына қарсы болған респонденттердің үлесі – 6,8%. Барлық жерде темекі тартуға толық тыйым салатын заңнамалық бастамалардың енгізілуіне сауалнамаға қатысқан респонденттердің 71,8% қолдау білдірді.

Жалпы, Ұлттық статистика бюросы елдегі ересек халықтың темекі тұтынуы бойынша зерттеуді Денсаулық сақтау министрлігінің ұсынысы бойынша 2020 жылдан бастап жүргізеді. Ол Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының «Ересек халықтың темекі тұтынуы» бойынша жаһандық зерттеудің халықаралық әдіснамасына сәйкес жасалады.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметі бойынша, жыл сайын 1,3 миллион адам темекі шегудің әсерінен қайтыс болады. 2003 жылы ұйымға мүше елдер Темекіге қарсы күрес жөніндегі негіздемелік конвенциясын қабылдаған болатын. Бүгінге дейін оны 182 мемлекет ратификациялады. Соңғы 15 жыл ішінде WHO MPOWER темекіні бақылау пакеті бүкіл әлемде жүзеге асырыла бастағаннан бері дүниежүзі бойынша темекі шегу деңгейі төмендеді. Егер бұл болмағанда, бүгінде планетада темекі шегетіндердің саны, есептеулер бойынша, 300 миллион адамға көп болар еді. Жаһандық темекі індеті туралы есепке қарағанда, әлем елдерінің 40 пайызына жуығы жабық орындарда темекі шегуге толық тыйым салған. Ал 44 елде халық MPOWER шараларының ешқайсысынан қорғалмаған және 53 ел денсаулық сақтау мекемелерінде темекі шегуге толық тыйым салуды әлі енгізген жоқ.

Е.КЕБЕКБАЙ,
«Заң газеті»

ҚҰЛАҚҚАҒЫС

ҚЫС АЛЫС ДЕМЕҢІЗ, ҚЫР АСТЫНДА

Құрметті су және кәріз желісін тұтынушылар! «Су ресурстары-Маркетинг» ЖШС әкімшілігі сізден қысқы маусымға су құбыры желілерін тыңғылықты дайындауды сұрайды.

Көпқабатты үй тұрғындары кіреберістегі есіктер мен терезелерді бүтіндеп, әйнегі болуын, есігінің жарамдылығын қадағалауы керек. Сонымен бірге, жертөлелердегі су құбыры желілерінің суыққа дайындығын тексеріңіздер. Оқшаулап, жылыту керек болса, осы бастан суыққа төзімді болуы үшін орап қойыңыздар. Жер үйлердің иелері аулаларындағы су құбыры мен көшеден, жер бетіне жақын орналасқан құбырларды оқшаулап, крандарын қажетті материалдармен орағаны дұрыс.

Естеріңізге сала кетейік, 2023 жылдың қаңтар айында қысқы суыққа тиісті деңгейде дайындалмағанның салдарынан көпқабатты және жеке секторларда ауыз сумен қамту желілерінде айтарлықтай апаттық мәселелер болды. Үй ішіндегі су желілері қатып қалып, 163 көпқабатты үй сусыз қалды. Жеке үйлерде де, коммерциялық нысандарда да осындай проблемалар көптеп байқалды.

Көпқабатты үйлерде ішкі инженерлік желілердің пайдалану жарамдылығына тұрғындардың өзі жауапты. Кондоминиум объектілері болып тіркелген үйлерде қызмет көрсетуші мен тұтынушылар арасындағы, су құбыры желілері бойынша теңгерімдік шекарасы сол үйдің сыртқы қабырғасы екені қаперіңізде болсын.

ТАНЫМ

РӘМІЗ - БАСТЫ ҚҰНДЫЛЫҚ

Рәмізтану – рәміз тарихын зерттейтін ғылым. Алайда рәмізтану отандық ғылымда дербес сала ретінде енді ғана қалыптасып келеді. Әр халықтың даралығы, өзіндік ерекшелігі, шыққан тегі, тілі, салт-дәстүр, әдет-ғұрпымен өлшенеді. Рәміздер қалыптасу барысында талай тарихи кезеңдер мен бірнеше әлеуметтік сатылардан өтті.

Рәміздер туралы сөз қозғағанда, әлемдік һәм ұлттық рәміздердің ара-жігін ажыратуымыз керек. Әлемдік, халықаралық терминдерді қолданғанда мұқият және сақ болғанымыз жөн. Батыстық үлгіде қалыптасқан парадигмалар негізінде ұлттық рәміздер зерттелмейді, зерделенбейді, яғни, геральдика қағидалары мен түсініктері түрік рәміздері, оның ішінде ұлттық рәміздердің мазмұнын аша алмайды. Себебі сол терминдердің этимологиясында империалистік амбицияны көздеген, өзге елдердің құндылықтарына қарама-қайшы ұғымдар болуы мүмкін.

Рәмізтану ғылымы ұлттық рәміздер және әлемдік рәміздер тарихын қарастырады. Мемлекеттік рәміздер мәселесі алғаш сөз болған жылдарда «рәміз» атауына байланысты бірқатар пікір болған екен. Рәмізтану ғылымының негізін қалаған Ербол Шаймерденұлы «рәміз» терминін ұсынған. «Қазақ елінің рәміздері», «Елтану әліппесі», «ҚР Тәуелсіздік рәміздері», «ҚР мемлекеттік рәміздері», «Тәуелсіздік нышандары», «Елтаным» деген құнды кітаптары – Ербол Шаймерденұлын толық дәрежеде тұңғыш рәмізтанушы атауымызға негіз.

Біздің байқауымызша, төл рәміздердің құрылымдық жүйесін түзуде Еуропа, Ресей ілімдерін негізге алған рәмізтанушы әлемдік рәміздердің қағидалары мен жіктелуін нақпа-нақ көшірмеген. Ғылымның жаңа бағытын қалыптастырған Ербол Шаймерденұлы әлемдік рәміздер мен ұлттық рәміздердің ұқсастығын, өзгешелігі мен ерекшелігін ежелгі дәуірлердегі деректемелерге назар аудара отырып көрсеткен.

Тұңғыш рәмізтанушы не себепті «геральдика» терминін қолданбады, неге «рәмізтану» терминін ұсынды. Осы мәселеге ой жүгіртіп көріңіз.

Адамзат мәдениетінің екі тармағы, екі өркениет және екі түрлі дүниетаным – Шығыс және Батыс әлемі. Батыс геральдикасының басты символдық негізі өзінің діни дүниетанымынан бастау алады (крест-белгі). Батыс Еуропа және орыс гербтері тарихын жан-жақты қарастырған А.Б. Лакиер алғаш рет 1855 жылы Петербургте басылған «Русская геральдика» еңбегінде «геральдика» түсінігі крест жорықтарынан бастау алатынын баяндайды. «Позднее, например, во время Крестовых походов, когда дворянство и рыцарство всей Западной Европы, вдохновившись одной святой идеей, шло на Восток для освобождения Гроба Господня, необходимость в этих знаках была еще настоятельнее, и мы увидим, что это событие было одним из главных, давших толчок развитию гербов», – деп көрсеткен.

Крест жорықтары

Дәл осы кітапта А.Б. Лакиер: «Крест, символ той святой цели, для которой предпринимался поход, был виден повсюду, разных цветов, в различном положении. Если до этой эпохи крест нередко красовался на гербах, то Крестовые походы внесли его в гораздо большее число гербов рыцарей, поднимавших оружие за святой крест», – деп түсіндіреді.

Еуропа тарихшыларының жүзжылдық пікірталасына айналған орта ғасырларда діни белсенділіктің күшеюімен үдеген крест жорығы «геральдика» түсінігін тудырды. Крест жорықтары кезінде кресшілер крест-белгіні матадан қиып, оны киімдеріне тігіп, жорыққа аттанушының (христиандар) ең негізгі белгісі ретінде қолданған. Сегіз рет ұйымдастырылған жорықтың «крест жорықтары» аталуының себебі осы.

Ежелгі орыс тулары

Батыс Еуропа елдерінің бүгінгі туларында, гербтері тағы өзге рәміздер жүйесінде жоғарыда сөз еткен шіркеу белгілерін байқау қиын емес. Ресей батыстық құрылымды нақпа-нақ көшіріп (дүниетанымдары бір) геральдиканы ғылым ретінде дамытып отыр.

Елімізде өздерін «геральдиспіз» деп жарнамалап жүргендер бар. Геральдика ғылыми анықтамасында гербтер тарихын зерттейді. Гербтер тарихын зерттеуші – геральдист. Ал түркі елдерінде герб болмаған.

Геральдика ғылымы түркі өркениетінің тұтас тарихын айғақтайтын (ежелгі тотемдік белгілер, ру, тайпа, қаған, қағанат таңбалары, байрақ-тулары, мөр, кірке) әлеуметтік-саяси мақсатта қолданылған рәміз, нышан, белгі, яғни, ұлт пен ұлыс, тайпа мен ру таңбаларының сыр-сипатын, қызметін арнайы зерттемейді. Батыстық құрылымға негізделген, орыстың дүниетанымы, дін тарихын баяндайтын геральдика ғылымы – халқымыздың наным-сенімдерімен астасқан киелі ұғымдар жиынтығы болып табылатын рәміздік белгі, таңбалық нышандар, т.б. туралы түсінік бере алмайды.

Рәмізтану ғылымы тарихи рәміздерді, таңбалар мен белгілердің шығу тегі мен дамуын, ғылыми жүйелеу, біріздендіру, рәміздік таңбаларды тану, олардың түрлері, маңыздылығы, қолданылу аясы және түркі өркениетінің тұтас тарихын айғақтайтын байырғы түркі дәуіріндегі рәміздік таңбалардан Елтаңбаға дейінгі белгілердің философиясы, семантикасы, символдық мәнін тағы басқа ұлттық дүниетанымға қатысты мәселелерді қарастырады. Орыс билеушілерінің қол астына өткен Қазақстан қалаларының гербтерінде принципті түрде геральдикалық корона (тәж) көрініс тапқан. Геральдикалық коронаның (тәж) төбесінде геральдикалық крест орналастырылған және александр лентасымен көркемдеу дәстүрге енген.

I Петрдің Орта Азияны «Ключ к воротам в Центральную Азию» дегенін ескерсек, гербтердегі геральдикалық корона, геральдикалық крест, александр лентасы тағы басқа бейнелерде отаршылдық әрекет, бодандық сипат анық көрінеді және әр өңірдің табиғи ерекшелігі (егін және мал шаруашылығы) орыс билеушілерін қызықтырғаны отаршылдық гербтердің идеясы әйгілеп тұр.

«Болыстық ел басқару саясаты мен Ресей империясының қазақтарды шоқындырып, орыстандыру саясаты қатар жүргізілді», – дейді ғалым Мекемтас Мырзахметұлы «Абайдың «толық адамы» ілімі» кітабында.

А.Б. Лакиер аталған кітабында «Покажите мне ваш герб: я скажу, какого вы рода» дегенді айтады. Бұл сөзді қазақшаласақ, «тегін білмеген тексіз» деген шығар еді. Ал, тек дегеніміз – шежіре. Шежіре – әр халықтың ру-тегін, таралуын баяндайтын ғылым. Осы орайда таңба және таңбатану, рәмізтануға қатысты деректерді жүйелеу, жандандыру жұмыстарын қолға алуымыз керек. Күллі түрік мәдени мұрасының негізі, арғы замандарда қолданыла бастаған көне таңбалар мен бағзы белгілердің тегі, даму барысы жайында біртұтас ғылыми зерттеу әлі жазылмаған деуге болады.

Елтаңбаның тегі таңбаларда. Сондықтан да біз оны ЕлТАҢБА деп атаймыз. Қазақ халқының өз дүниетанымы – «шаңырағың биік, керегің кең, босағаң берік болсын» дегенде айтылатын шаңырақ, босаға, кереге ұғымдары Мемлекеттік Елтаңбада анық көрініс тапқан.

«Көп түрік енші алып тарасқанда, Қазақта қарашаңырақ қалған жоқ па?!» – дейді Мағжан ақын. Рәміз дегеніміз – жалпы айтқанда, осы қарашаңырақ туралы киелі әңгіме. Яғни ата-баба мұрасы, ұрпақ еншісі, мұрагер елдің төлқұжаты. Демек, рәміздер (Ту, Елтаңба, Әнұран) – қазақтың сан ғасырлар бойы қалыптасқан мәдени-рухани болмысы, таным-түсінігі, салт-дәстүрінен сыр шертетін этномәдени кодтар мен белгілердің жиынтығы, бабалардың рухы сіңген аяулы аманат.

Жібек БОЛТАНОВА,
филология ғылымдарының кандидаты

ТҮЙТКІЛ

«ДЕКРЕТКЕ МИЛЛИОНМЕН»: АЛАЯҚТАРҒА АЛДАНЫП ҚАЛМАҢЫЗ!

Қазіргі таңда үйде бала тәрбиесімен отырған аналардың декретке көп қаржымен шыққысы келетіні белгілі. Осындай істі қолға алған пысықайлар өздерінің біраз таныстарының сеніміне кіріп, «декретке миллион теңгемен шығарып береміз» дейді де, таныстарынан ірі көлемде ақша жинап алып, ақша да жоқ, миллион да жоқ, зым-зия болуда. Оларға алданып қалған көптеген келіншектер полицияға жүгінуде. Соңғы үш жылда жеке кәсіпкер ретінде тіркеліп, декреттік демалысқа шыққан, әлеуметтік төлем алған аналардың саны артыпты.

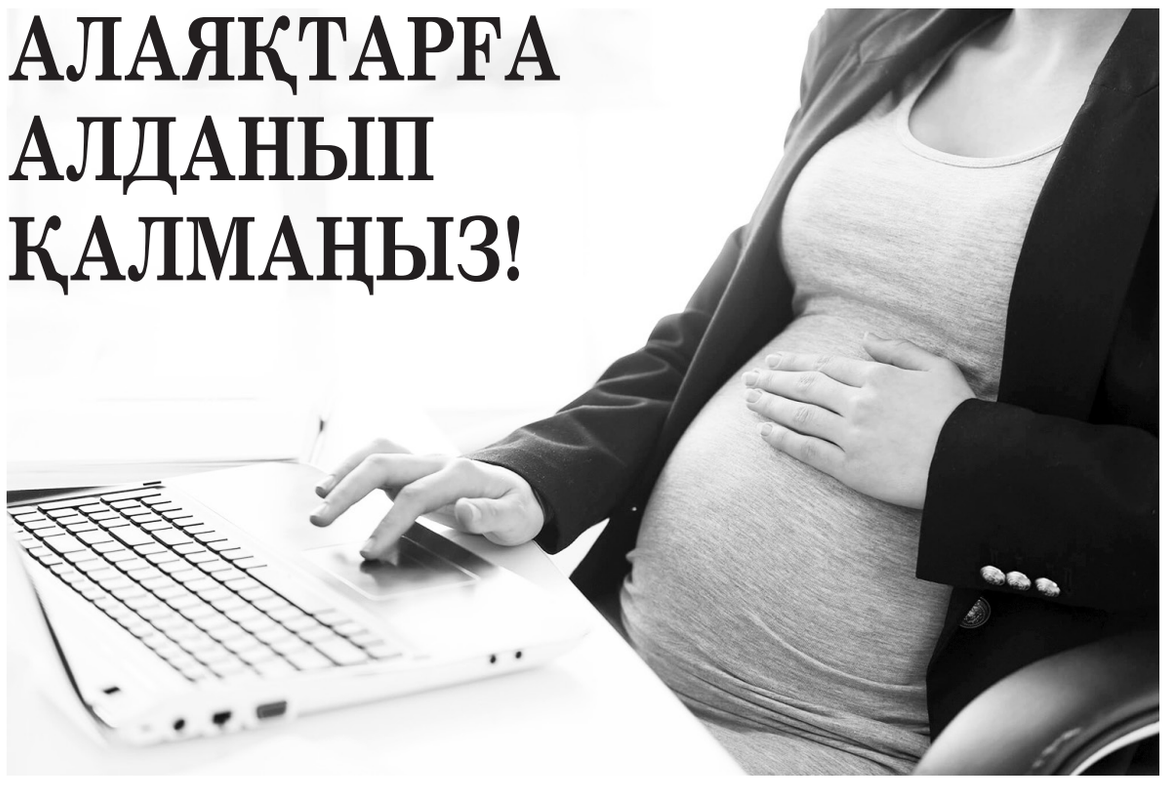

Статистикаға сүйенер болсақ, елімізде соңғы жылдары жеке кәсіпкерлер жыл санап көбейіп келе жатыр. 2022 жылғы 1 қарашадағы жағдай бойынша, республика көлемінде 1,5 млн жеке кәсіпкер тіркелген. Бұл 2021 жылға қарағанда 20,4%-ға көп. Ал биыл жыл басынан бері бұл көрсеткіш тіпті көбейген. Әрине, жеке кәсіпкер ретінде тіркелгендердің барлығы жеке кәсібін дөңгелетіп, еліміздегі шағын және орта бизнестің дамуына үлес қосып жатса, қанеки?! Олар әртүрлі жағдаймен ашуда. Алаяқтар біріне өзің жеке кәсіпкер ретінде тіркелесің десе, енді бірі өзіміздің фирмамызға тіркейміз деп, ай сайынғы төленетін салықтың барлығын алып отырады.

Аналарымыз жоғары жәрдемақы алу үшін «ЖК» ашып, жеке кәсіпкер атанады. Елімізде соңғы үш жылда жеке кәсіпкер аналардың саны бірнеше есе көбейген екен. Жасыратыны жоқ, «декретке миллионмен» курсы қазір әлеуметтік желіде өте кең таралған. Осындай курсты өзгелерге үйретіп жүрген блогерлердің өзіне де осы курс талай жылдан бері «нан табудың көзі» болып тұр. Әлеуметтік желілердегі «Декретке миллионмен» курсы заңмен тыйым салынбаған десек те, жоғары әлеуметтік жәрдемақы алу үшін аяқасты «ЖК» ашып, жеке кәсіпкер ретінде тіркеле қою, зейнетақы қорына үстемелеп қаржы аударып, мемлекеттен аз уақыттың ішінде миллиондап жәрдемақы алу мемлекетті алдау емес пе?!. Талай жұмыссыз, жылдап үйде отырған аналар осындай курстардың кураторларының үйретуімен дәл осылай миллиондарға қарық болды.

Ал, осыны пайдаланған пысықайлар таныстарынан ақша жинап, аяғы ауыр әйелдерді «миллионмен декретке» шығарып беремін деп ақшаларын алып, миллион да, ақша да жоқ, алдап жүр. Түркістан облысы, Кентау қаласының тұрғыны Злиха көршісіне өзінің үшінші баласын босануды жоспарлап жүргенін айтқан. «Көршіме үшінші баламды босануды жоспарлап жүргенімді айтқаным сол еді, ол өзінің жақсы танысы «декретке миллионмен» шығарып жүргенін айтты. Әрине, менің де құлағым елең ете қалды. Сөйтіп, мен аяғым ауыр болмаса да, алдын ала жеке кәсіпкер ретінде тіркеліп, ақша құйып тұруым керек екенін айтты. Үйде отырып та, миллионмен декретке шығуды әрбір әйел армандайды. Мен де сол арманымды жүзеге асыру үшін, көршімнің ұсынысын қабыл алдым. Оның айтқанын орындап, алдын ала бір жылға деп 360 мың теңге бердім. Бұл менің бір жылдық жарнам деп айтты. Сөйтіп, мен де айына 30 мың теңгеден жарна төленіп жатыр деп жүрдім. Содан кейін көршім маған 2022 жылдың шілде айында жүкті болуым керектігін айтты. Бір өкініштісі, көршімнің айтқан айында жүкті бола алмадым. Осы жақында әкем ауырып, несие алуыма тура келіп банкке бардым. Банк менеджері маған қарап, «Сізде ешқандай төлем жарнасы жоқ болуына байланысты несие берілмейді», – деп айтты. Мен ол менеджерге бой бермей, жеке кәсіпкер ретінде жарна аударып жүргенімді жеткіздім. Сөйтсем, сеніп тапсырған көршім мен берген ақшаны өз пайдасына жаратып қойыпты. Полиция бөлімшесіне барып арызданбақшы болғанымда, ақшамды бөліп-бөліп беретінін айтып, қолхат жазып берген еді. Егер уәдесінде тұрмаған жағдайда, полиция қызметкерлерінің көмегіне жүгінемін деп отырмын», – деді Злиха.

Заңға түзетулер енгізіліп, қанша қатаңдатылғанымен, адамдардың айласы артылар емес. Әрбір құжатты жасатқанда сақ болайық, интернет алаяқтарына тап болып, жиған-тергеніңізден айырылып қалмаңыз.

Раушан НАРБЕК
ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ

«Ұлттық спорттық медицина және оңалту орталығы» ШЖҚ РМК басшысының бос лауазымына конкурс

ҚР Туризм және спорт министрлігі Спорт және дене шынықтыру істері комитетінің «Ұлттық спорттық медицина және оңалту орталығы» ШЖҚ РМК (әрі қарай - кәсіпорын) Байқау кеңесі Кәсіпорынның басшысының бос лауазымына конкурс жариялайды.

Конкурсты өткізу мекенжайы: 010000, Астана қаласы, Есіл ауданы, Мәңгілік Ел даңғылы, 8 үй, «Министрліктер үйі» ғимараты, № 15 кіреберіс.

Кәсіпорынның орналасқан жері: Алматы қаласы, Бостандық ауданы, Абай даңғылы, 44 үй.

Кәсіпорынның қызметі: спортшылар мен дене шынықтырумен және спортпен шұғылданатын адамдарды диспансерлік тексеру, сондай-ақ денсаулық сақтау саласындағы өзге де қызмет.

Басшының лауазымдық міндеттері:

Денсаулық сақтау ұйымының өндірістік, қаржы-шаруашылық қызметіне басшылық жасайды, қабылданатын басқарушылық шешімдерге, ұйым мүлкінің сақталуы мен тиімді пайдаланылуына, сондай-ақ қаржы-шаруашылық қызметінің нәтижелеріне жауапты болады. Ұйым қызметінің саясатын, стратегиясын және оны іске асыру тетігін айқындайды. Көрсетілетін диагностикалық, емдеу және профилактикалық көмектің тиімділігі мен сапасын одан әрі арттыруға, көрсетілетін қызметтердің сапасы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған персонал жұмысының жаңа ұйымдастырушылық нысандары мен әдістерін енгізуді және қолданыстағыларын жетілдіруді қамтамасыз етеді. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманың сақталуына, өз тарапынан және оған бағынысты тұлғалардан сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеу жөнінде шаралар қабылдауға және Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 21 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-305/2020 бұйрығына сәйкес өзге де міндеттерге дербес жауапты болады.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын талаптар:

1) «Денсаулық сақтау» даярлау бағыты бойынша жоғары білім, «Денсаулық сақтау менеджменті» («Қоғамдық денсаулық сақтау») мамандығы бойынша біліктілікті арттырудан (қайта даярлаудан) өткені туралы куәлік және (немесе) тиісті мамандық бойынша біліктілік беру туралы куәлік (немесе сертификат); не «Денсаулық сақтау» даярлау бағыты бойынша жоғары білім, «Денсаулық сақтау» мамандығы бойынша жоғары оқу орнынан кейінгі білім «Денсаулық сақтау» немесе «Бизнес және құқық» немесе executive MBA (бұдан әрі – EMBA (Экзекютив Амбиэй)) немесе full-time (Фултайм) дәрежесін даярлау бағытына; немесе «Бизнес, басқару және құқық» даярлау бағыты бойынша жоғары білім және «Денсаулық сақтау» даярлау бағыты бойынша жоғары оқу орнынан кейінгі білім;

2) денсаулық сақтау саласындағы менеджер сертификаты;

3) басшы лауазымдардағы жұмыс өтілі кемінде 5 жыл.

Конкурсқа қатысу туралы өтінішке қоса берілетін құжаттардың тізбесі:

1) конкурсқа қатысу туралы өтініш;

2) еркін нысанда жазылған өмірбаян;

3) Білім туралы құжаттардың көшірмелері;

4) еңбек кітапшасының (ол болған кезде) немесе еңбек шартының көшірмесі, еңбек шартын қабылдау және тоқтату туралы бұйрықтардан үзінді көшірме не жұмыс өтілін растайтын басқа құжат;

5) «Денсаулық сақтау ұйымдарының бастапқы медициналық құжаттама нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушының 2010 жылғы 23 қарашадағы № 907 бұйрығымен бекітілген 086/е нысаны бойынша денсаулық жағдайы туралы анықтама (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 6697 болып тіркелген);

6) Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу Комитетінің соттылығының жоқтығы туралы анықтамасы.

Конкурсқа қатысушы өзінің біліміне, жұмыс тәжірибесіне, кәсіби деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру, ғылыми дәрежелер мен атақтар беру туралы құжаттардың көшірмелері, ғылыми жарияланымдар, алдыңғы жұмыс орнынан басшылықтың ұсынымдары) ұсына алады.

Конкурсқа қатысуға ниет білдірген адамдар үшін конкурсқа қатысу туралы өтініштерді ұсыну мерзімі бұқаралық ақпарат құралдарында конкурс өткізу жарияланған күннен бастап күнтізбелік он бес күн өткен соң аяқталады.

Конкурстың өтетін орны: 010000, Астана қаласы, Есіл ауданы, Мәңгілік Ел даңғылы, 8 үй, «Министрліктер Үйі» ғимараты, № 15 кіреберіс, 6 қабат, № 635 кабинет, телефон – 8 (7172) 74-13-60, 74-12-59.

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің «Отан соғысы ардагерлеріне арналған Орталық клиникалық госпиталь» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнындағы байқау кеңесінің мүшелерін іріктеу бойынша конкурстың шарттары, өткізу күні мен орны

Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігі Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің «Отан соғысы ардагерлеріне арналған Орталық клиникалық госпиталь» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнындағы байқау кеңесінің мүшелерін іріктеу бойынша конкурсты (бұдан әрі – конкурс) жариялайды.

Конкурстың өткізілетін күні мен орны: Астана қаласы, Мәңгілік Ел даңғылы 8, Министрліктер үйі, 5-кіреберіс.

Кәсіпорынның орналасқан жері: 010000, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Сарыарқа ауданы, Әзірбайжан Мәмбетов көшесі, 28 үй.

Кәсіпорынның негізгі қызметінің қысқаша сипаттамасы: Отан соғысының мүгедектері мен қатысушыларына, оларға теңестірілген адамдарға, Астана қаласында тұратын иондаушы сәуленің әсеріне ұшыраған адамдарға, саяси қуғын-сүргіндердің ақталған құрбандарына, Еңбек ерлеріне, Қазақстан Республикасына ерекше еңбек сіңірген зейнеткерлерге және олардың отбасыларына (ерлі-зайыптыларға) мамандандырылған медициналық көмек көрсету.

Конкурсқа қатысушыларға қойылатын талаптар: жоғары білімі, сондай-ақ мына талаптардың біріне сәйкес келуі тиіс:

1) денсаулық сақтау немесе ұйымның бейіні бойынша және (немесе) экономика/қаржы және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласында кемінде 5 жыл жұмыс тәжірибесінің болуы;

2) денсаулық сақтау немесе ұйымның бейіні бойынша және (немесе) экономика/қаржы және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласындағы басшылық қызметте кемінде 3 жыл тәжірибесінің болуы;

3) денсаулық сақтау және (немесе) экономика және (немесе) бизнес және (немесе) құқық саласындағы қоғамдық бірлестіктеріндегі мүшелігі.

2. Мынадай:

1) соттылығы өтелмеген немесе алынбаған;

2) заңды тұлғаны банкрот деп тану туралы шешім қабылданғанға дейін бір жылдан астам осы заңды тұлғаның басшысы болған;

3) бұрын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған;

4) байқау кеңесінің басқа мүшесімен немесе мемлекеттік кәсіпорын басшысымен жақын туыстық және туыстық қатынастағы адам байқау кеңесінің мүшесі ретінде сайланбайды.

Конкурсқа қатысу үшін мынадай құжаттарды ұсыну қажет:

1) конкурсқа қатысу туралы өтініш (еркін түрде);

2) мемлекеттік және орыс тілдеріндегі түйіндеме;

3) өмірбаян (еркін түрде);

4) үміткердің жеке басын куәландыратын құжаттың нотариат растаған көшірмесі;

5) жоғары білімі туралы құжаттың нотариат расталған көшірмесі;

6) 2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 35-бабына сәйкес жұмыскердің еңбек қызметін растайтын құжаттың көшірмесі;

7) Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің аумақтық бөлімшелері берген соттылығы және сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары жоқ екендігін растайтын құжаттар.

Конкурсқа қатысушының өзінің біліміне, жұмыс тәжірибесіне, кәсіптік деңгейіне қатысты қосымша ақпаратты (біліктілігін арттыру, ғылыми дәрежелер мен атақтар беру, ғылыми жарияланымдар, алдыңғы жұмыс орнының басшылығынан ұсыным туралы құжаттардың көшірмелері) беруіне болады.

Қатысушы конкурстық өтінімнің түпнұсқасын «Түпнұсқа» деп белгіленген конвертке салып мөрлейді. Бұл конвертте қатысушының тегі, аты, әкесінің аты (бар болса) және мекенжайы көрсетілуі тиіс. Кейіннен конверт сыртқы конвертке салынып мөрленеді.

Құжаттарды қабылдау басталатын күн – мерзімді баспасөз басылымдарына конкурс өткізу туралы хабарландыру орналастырылған күн.

Құжаттар хабарландыру жарияланған күннен бастап күнтізбелік отыз күннің ішінде мына мекенжайға ұсынылуы тиіс: Астана қаласы, Мәңгілік Ел даңғылы 8, Министрліктер үйі, 5-кіреберіс.

Конкурсты өткізу күні – конкурсқа қатысу туралы өтініштерді ұсыну мерзімі аяқталғаннан кейінгі жұмыс күні.

Кандидаттың конкурсқа қатысушыларға қойылатын талаптарға сәйкестігіне жүргізілген бағалау нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінде әңгімелесу өткізіледі.

ТАРАТУ

2. «Жана-бакша» ЖШС, БСН 151240024135, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы қаласы, «Самал-1» ықшамауданы, 1 үй.

3. «Elorda Milk Factory» ЖШС, БСН 140840004881 (Қазақстан, Астана қаласы, Сарыарқа ауданы, Тарас Шевченко көшесі, ғимарат 6, 512Г), өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қаласы, Иманбаева көшесі, 10-үй, 32-пәтер. Тел.: 87017665999.

4. «Тұлпар-Комплект» ЖШС, БСН 050340001870, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан, Астана қаласы, Алматы ауданы, Г. Алиев көшесі, 9-үй. Тел.: 87012203790.

5. «Асем-Нур Риэлти» ЖШС, БСН 070140014888 (Қазақстан, Алматы қаласы, Алмалы ауданы, Наурызбай батыр көшесі, 31-үй), өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы қаласы, Наурызбай батыр көшесі, 31-үй, 42-кеңсе. Тел.: 87015702207.

6. «Карина» техникалық орталығы ЖШС (БСН 000140000341) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Бостандық ауданы, Сәтбаев көшесі, 90/4 үй, 507, 509 кеңсе.

7. «ИнтерЛабСервис» жауапкершілігі шектеулі қоғамының Қазақстан Республикасы, Алматы қаласындағы өкілдігі (БСН 071142009395) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Медеу ауданы, «Самал-2» шағынауданы, 56А үй.

8. «Tonus Club Almaty» ЖШС (БСН 161040024734) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Алматы қаласы, Медеу ауданы, Луганский көшесі, 1-үй.

9. «Deluxe Stroy» ЖШС (БСН 130440003301) өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, Астана қаласы, Байқоңыр ауданы, Кенесары көшесі, 57/1-үй, 100-пәтер.

10. «Асылтұқым» ауылшаруашылық өндірістік кооперативі (БСН 160240028908) өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: 020000, Қазақстан Республикасы, Ақмола облысы, Енбекшілдер ауданы, Қызылуюм ауылы, Ортақ көшесі, 4-үй.

15. «Destra Partners» ЖШС, БСН 180140023394, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Алматы қаласы, Медеу ауданы, Достық даңғылы, 46-үй, 94-пәтер, Тел.: +77059053109.

16. «Green-line KZ» ЖШС, БСН 190140023217, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қостанай қаласы, «Солтүстік-Батыс» ықшамауданы, 55 орам, 3-үй.

17. «Push Start» ЖШС, БСН 190440004281, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қ., Байқоңыр ауданы, 85 к., 7Б, Тел.: 87020001080.

18. «Барлас-NS» ЖШС, БСН 100440016239, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Астана қ., Алматы ауданы, Г. Мустафин к., 7/1, 74 п., Тел.: 87017491115.

19. «ҚАРА БУРА» КРЕДИТТІК СЕРІКТЕСТІГІ» ЖШС, БСН 120440026785 өзінің таратылатыны туралы хабарлайды.Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: БҚО, Ақжайық ауданы, Ақсуат ауылы, Қазақстан көшесі, 6-үй, Тел.: 87775692903.

20. «Fresh Flowers» ЖШС, БСН 210440013594, өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Шымкент қаласы, Г.Иляев көшесі, 3-үй. Телефон: 87078087097.

31. «Жез Тағылым» қоғамдық бірлестігі, БСН 160540005743 (Қазақстан, Жезқазған қаласы, Жеңіс көшесі, 1-54 үй), өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Жезқазған қаласы, Алашахан даңғылы, 26-үй, 6-пәтер. Тел.: 87775708428.

36. «BEKARYSS» ЖШС, БСН 200240015363, өзінің ерікті түрде таратылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 2 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ҚР, БҚО, Бәйтерек ауданы, Мичурин ауылдық округі, Асан ауылы, Центральная көшесі, 20-үй, 2 корпус, 2-пәтер.

40. Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Жангелдин ауданы білім бөлімінің «Балбөбек» бөбекжайы» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорны, БСН 110840018579, мекенжайы: Қазақстан Республикасы, Қостанай облысы, Жангелдин ауданы, Ахмет Байтұрсынұлы ауылы, Жеңіс көшесі, 11 ғимарат, индекс 110600. Қостанай облысы әкімдігінің2023 жылғы 11 қыркүйектегі №376 қаулысы негізінде өзінің таратылатыны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: Қазақстан Республикасы, Қостанай облысы, Жангелдин ауданы, Торғай ауылы, Қайнекей көшесі, ғимарат 2, пошта индексі 110600. Анықтама телефоны: 87143921162, 21488, 21050, 21456.

23. Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Меңдіқара ауданы білім бөлімінің Алқау бастауыш мектебі» КММ, БСН 020240004518, заңды мекенжайы: Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы, Алешин ауылдық округі, Алқау ауылы, Центральная көшесі, 12А үй, 1 пәтер, Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 49, 50-баптарына және Қостанай облысы әкімдігінің 2023 жылғы тамыздағы № 337 қаулысына сәйкес, өзінің таратылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы, Алешин ауылдық округі, Алқау ауылы, Центральная көшесі, 12А үй, 1 пәтер, мекенжайы бойынша қабылданады. Телефон: 87051575352.

24. Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Меңдіқара ауданының білім бөлімінің Төлеңгіт бастауыш мектебі» КММ, БСН 020240004082, заңды мекенжайы: Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы, Қарақоға ауылдық округі, Төлеңгіт ауылы, Абылайхан көшесі, 22, Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 49, 50-баптарына және Қостанай облысы әкімдігінің 2023 жылғы 11 тамыздағы № 340 қаулысына сәйкес, өзінің таратылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы, Қарақоға ауылдық округі, Төлеңгіт ауылы, Абылайхан көшесі, 22 мекенжайы бойынша қабылданады. Телефон: 87051575352.

25. Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Меңдіқара ауданының білім бөлімінің Шиелі бастауыш мектебі» КММ, БСН 020240002842, заңды мекенжайы: Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы, Ломоносов ауылдық округі, Шиелі ауылы, Қ Абдулин көшесі, 11, Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 49, 50-баптарына және Қостанай облысы әкімдігінің 2023 жылғы 11 тамыздағы № 341 қаулысына сәйкес, өзінің таратылғаны туралы хабарлайды. Шағымдар хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай ішінде Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы, Ломоносов ауылдық округі, Шиелі ауылы, Қ Абдулин көшесі, 11, мекенжайы бойынша қабылданады. Телефон: 87051575352.

БАНКРОТТЫҚ

27. Алматы қаласы мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының 2023 жылғы 31 қазандағы ұйғарымымен «Авангард-SP (Авангард-СП)» ЖШС-нің, мекенжайы: Алматы қаласы, Байзақов көшесі, 287А, талап-арызы бойынша «Фирма Курылыс-Сервис» ЖШС-не, БСН 011240001405, қатысты банкроттық туралы іс қозғалды.

28. Алматы қаласы мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының 2023 жылғы 27 қазандағы ұйғарымымен «Технология века» ЖШС-нің, мекенжайы: Алматы қаласы, Байзақов көшесі, 287А, талап-арызы бойынша «Фрахт Сервис» ЖШС-не, БСН 020840000160, қатысты банкроттық туралы іс қозғалды.

29. Алматы қаласы мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының 2023 жылғы 31 қазандағы ұйғарымымен «Технология века» ЖШС-нің, мекенжайы: Алматы қаласы, Байзақов көшесі, 287А, талап-арызы бойынша «KLIVIA» (КЛИВИА) ЖШС-не, БСН 110240001572, қатысты банкроттық туралы іс қозғалды.

30. Алматы қаласы мамандандырылған ауданаралық экономикалық сотының 2023 жылғы 30 қазандағы ұйғарымымен «Медео Эстейтс» ЖШС-нің, мекенжайы: Алматы қаласы, Байзақов көшесі, 287А, талап-арызы бойынша «КОПА» ЖШС-не, БСН 981040000391, қатысты банкроттық туралы іс қозғалды.

ӘРТҮРЛІ

12. «Кредит Сервис Ломбард» ЖШС өтелмеген мүлікті сату бойынша аукциондар өткізеді.

Өтетін орны: Астана, А.Кравцов көшесі, 6.

Өткізілетін күні: 10.11.2023 - 20.11.2023

Анықтамаға арналған телефон: +77753712969.

Лиц. 01.21.0009Л

13. «Жетісу облысының тілдерді дамыту жөніндегі басқармасы» мемлекеттік мекемесі (БСН 220740005060), «Жетісу облысының қоғамдық даму басқармасы» мемлекеттік мекемесіне (БСН 220740009033) қосылу арқылы қайта құрылатынын хабарлайды. Шағымдар осы хабарлама жарияланған күннен бастап бір ай ішінде Жетісу облысы, Талдықорған қаласы, Қаратал шағын ауданы, 36«Б», мекенжайы бойынша қабылданады. Тел.: 40-01-60.

14. «Султан НС» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі (БСН 081240000453), Қазақстан Республикасының 22.04.1998 ж. № 220-I «Жауапкершілігі шектеулі және қосымша жауапкершілігі бар серіктестіктер туралы» заңының 27-бабына сәйкес, Серіктестіктің жарғылық капиталының азайғаны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 ай мерзім ішінде мына мекенжайда қабылданады: ШҚО, Өскемен қаласы, Согринская көшесі, ғимарат 223/10.

21. «МФО Successful Finance» ЖШС, БСН 230340042578, өзінің заңды мекенжайы ауысқандығын хабарлайды. Жаңа мекенжайы: ҚР, Астана қаласы, Есіл ауданы, Керей-Жәнібек хандар, 18, 5 қабат, 510 кеңсе.

32. «Almaty Agro» ЖШС, БСН 170440018773, «Аңрақай LTD» ЖШС-не, БСН 190240034137, қосылу жолымен қайта ұйымдастырылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар мына мекенжай бойынша қабылданады: Алматы обл., Жамбыл ауданы, Ұзынағаш ауылы, Кенесары хан көшесі, 43 үй. Тел.: 87471314080.

33. «Аңрақай LTD» ЖШС-не, БСН 190240034137, «Almaty Agro» ЖШС-гін, БСН 170440018773, қосу жолымен қайта ұйымдастырылатыны туралы хабарлайды. Талап-шағымдар мына мекенжай бойынша қабылданады: Алматы обл., Жамбыл ауданы, Самсы ауылы, Аманқұл Сәттібекұлы көшесі, 11 үй. Тел.: 87471314080.

37. «Nurorda» мектеп-лицей» мекемесі, БСН 070740012675, жан басына шаққандағы нормативтік қаржыландыру шеңберінде мемлекеттік білім беру тапсырысын алушы болып табылады. Ата-ананың төлемі жылына 1200 АЕК-тен (4 140 000 теңге) аспауы керек. Ата-ана төлемі асып кеткен жағдайда «Қаржы орталығы» АҚ-на хабарласуыңызды сұраймыз. Сенім телефондары: 87172-695-037, 87172-695-058.

МҰРАГЕРЛІК

11. 10.05.2022 жылы қайтыс болған Махмұдова Зухра Молдабекқызының артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел.: 87022334499.

34. 12.07.2019 жылы қайтыс болған Сарманкулов Бектастың артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел.: 87022334499.

35. 20.02.2012 жылы қайтыс болған Маматов Өгізбайдың артынан мұралық іс ашылды. Мұрагерлері немесе мұра туралы білгісі келгендер нотариус Ғ.А. Шардарбековке келуі керек. Мекенжайы: Қызылорда облысы, Шиелі ауданы, Шиелі кенті, Т.Рысқұлов көшесі, №5 ғимарат. Тел.: 87022334499.

39. 2023 жылғы 18 қазанда қайтыс болған азамат Атраубай Бақтығали Нұрахметұлының артынан мұралық іс ашылғандықтан, қызығушылық танытқандар болса, осы хабарландыру жарияланған күннен бастап 1 ай мерзім ішінде нотариус Абылкасымова Гульнар Оразакыновнаға хабарласулары сұралады. Мекенжай: Алматы облысы, Іле ауданы, Боралдай кенті, «Водник-1» ықшамауданы, 36/11 үй.

Қарағанды облыстық сотының судьялар ұжымы мен Қазақстан Республикасының Судьялар одағы Қарағанды облыстық филиалы Қарағанды қаласының Қазыбек би ауданының №2 аудандық сотының судьясы Жанар Серікқызы Тельгожиноваға әкесі

Серік Ыдырысұлының

дүниеден өтуіне байланысты қайғысына ортақтасып, көңіл айтады.

Қызылорда облысы соттары мен облыстық Сот әкімшісі департаментінің ұжымы, ҚР Судьялар Одағының облыстық филиалы Қызылорда облыстық сотының судьясы Әбдіқанов Сәбит Әділұлына

анасы Рысбикенің

қайтыс болуына байланысты қайғысына ортақтасып, көңіл айтады.

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:

Алматы қаласы
Тел.: 8(727) 292-43-43,

8 (708) 929-98-74

E-mail:
zanreklama@mail.ru

ЖАРНАМА ҚАБЫЛДАЙТЫН ОРЫНДАР:

«Media page kz» ЖК, ZANGAZET.KZ - Алматы қаласы, Ақтолқын көшесі, 4Б, 2 қабат, 3 кеңсе, www.zangazet.kz, WhatsApp: 8 707 388 40 80.

ЖК «Қандыбаева», Газеттерге, журналдарға және сайттарға хабарландыру қабылдау агенттігі: 8(727)327 30 92, тел/факс: 273 47 98, 8 707 895 21 99, 8 701 739 27 83, 8 705 185 75 73 www.gazetyisaity.kz, e-mail: vsegazety@mail.ru Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 208 кеңсе.

ЖК «Best Agency», мекенжайы: Алматы қ., Абылай хан даң., 60, Мақатаев көш.қиылысы, 209 кеңсе. Тел/Whatsapp 8 707 280 09 12.

«KAIROS» ЖК, Алматы қаласы, Жібек жолы даңғылы, 55, Пушкин көшесімен қиылысы, «Алма» СО, 4 қабат, ресепшн, тел.: 271-49-39, 8707 705-92-22. E-mail: kaldybayeva@mail.ru. Барлық хабарландыруды What's app бойынша қабылдаймыз.

ЖК «Gold Capital» Нұр-Сұлтан қ., Абай көшесі, 78, 105-кеңсе. Тел.: 8 (7172) 52-02-11, 8(702)839-90-86.

«Sokrat-PV» Юридическое агенство» ЖШС, Павлодар қаласы,Крупская көшесі,61,кеңсе 23. Телефон: 87027159520; 87182221266 (жұмыс).

«Назар-1 фирмасы» ЖШС («РУТА» ЖА), директоры Кривилова Татьяна Ивановна. Шымкент қ., Г.Иляев көшесі, 47 (Шаймерденов к. бұрышы) RBK банктің жанында, Тел.: 8 (7252) 53-40-48. WhatsApp : +7-705-705-31-31. E-mail: nazar.reklama@gmail.com

ЖК «TRade and service», Алматы қ., ш/а Жетісу-3, 55/133.

ЖК «Аюбаева», Қарағанды қ., Жамбыл көшесі, 11. Тел.: 8 (7112) 42-00-71.

«Грация» ЖШС, Атырау қаласы, Махамбетов көшесі, 107-а, 2-бөлме, тел.: 32-14-29, 30-65-24, 8701 920 4538.

«ЮрСлужба» ЖШС, Көкшетау қ., Е. Әуелбеков көшесі, 129. Тел.: 8 (7162) 25-77-17, 8(747) 8097074.

«Версия-Пресс» ЖШС, Павлодар қ.,Естай көшесі 40. Тел.: 8 (7182) 32-47-67,32-49-04

Қалиасқаров Нұрлан Нұрғисынұлы ЖК, Петропавл қ.,К.Сүтішов көшесі,58,30-бөлме,3-қабат. Тел.: 8 (7152) 46-02-57,ұялы тел.: 8 (777) 572-29-91, 8 (701) 315-54-59.

ЖК «Бакирова Г.», Шымкент қ., Желтоқсан көшесі, 18. Әділет Департаметінің жанында. Тел.: 8 705 714 58 77.

Михеева Ольга Станиславовна ЖК, Қостанай қ., Гоголь көшесі, 110, ВП 67 (Чехов-Гоголь көш. қиылысы), Тел.: 8-714-2-50-97-07, ұялы тел.: 8-7758847211,8-7053506918.

«Озат-1» ЖШС, Ақтөбе қ., Алтынсарин көшесі 31. Тел.: 8 (7132) 40-41-05,ұялы тел.: 87774348344 және Ақтау қаласы.

ЖК «SAPA KZ» Атырау қаласы, ұялы тел.: 87781063779,e-mail:zan-at@mail.ru.

«Юридическая фирма «Консультант» ЖШС Орал қ.,Л.Толстой көшесі,28. Тел.: 8 (7112) 50-88-05.

«Реклама» ЖШС, Орал қ., Достық-Дружба даңғылы,182. Тел.: 8 (7112) 50-47-34.

«Компания Жете» ЖШС, Талдықорған қ., ш/а, Молодежный 3-үй, 1-п. Тел.: 8(7282) 24-29-66, 87058147221.

ЖК Гавриленко И.И., Қостанай қ.,пр. әл-Фараби 119-үй,407-А бөлме. Тел/факс: 8 (7142) 53-63-21.

«Жас Отау» ЖК Қыдырбаева Н.Н.Қызылорда қ., Әйтеке би көшесі, 27. Тел.: 26-45-89, ұялы тел: 8 (777)402-28-28; 8 (700) 332-24-78

ЖК Тажибаева, Тараз қаласы, Қойкелді көшесі 158 а, ХҚО аумағы. Ұялы тел.: 87017268772, 87054422939.

ЖК Новоселова Лилия, Петропавл қаласы,Қазақстан Конституциясы көшесі,28-үй,1-қабат. Тел.: (87152) 46-74-77,8-777-228-64-13.

ЖК «Reklam Servise», Тараз қаласы, Төле би көшесі,73 (ауладан кіру). Тел.: 8(7262)502222,ұялы тел: 87019457336 Татьяна.

ЖК «Выдай», Өскемен қаласы,60. Тел.: 8(7232) 578414,ұялы тел.: 87772256506.

БАЙҚАУҒА!

ШАЙТАННЫҢ ТОРЫ

Осы бір ойдан шығарылғандай көрінетін одағай оқиғаны маған Алтайдың қоңыр кештерінің бірінде кеңес уақытында Мәскеудің жоғары әскери институтын бітіріп, ширек ғасыр шетелдерде тұрып келген доғарыстағы әскери полковник Әскер Жәкенов айтып беріп еді.

Тыңда, досым, – деді кешкі салқынмен қырдың құба қымызын сіміріп отырып Әсекең. – Қазақта айтуға ұят нәстелер (нәрселер емес, нәстелер деп сөйледі) бар. Мысалы, ойнас. «Ойы нас» деген сөзден шыққан деседі. Қазақ мұны «Шайтанның торы» деп те ныспылаған.

* * *

Күздің сұрғылт тұманды күндерінің бірінде таңсәріде Арман Аджиев кезекті іссапарынан әдеттегісінен ерте оралды. Үшінші қабаттағы пәтерінің есігін өзіндегі кілтпен ашып, әйелінің ұйқысын бұзып алмайын деп аяғын аңдап басып ішке кірді.

Бір жұма бұрын жолға шыққанда үй ішінің ауасы жұпар шашып тұрғандай еді. Ал қазір есік аттағаннан мұрынға темекінің мүңкіген жайсыз иісі келді. Бұған ішімдіктің қолқаны ататын сасығы қосылды. Арман бір қырсыққа тап болғалы тұрғанын түйсігімен сезді. Жүрегі дүрсілдей соқты.

Жатын бөлменің есігін ашып кірсе, сегіз жыл бұрын сүйіп қосылған сұлу келіншегі Шырын жартылай жалаңаш күйінде ұйқыны соғып жатыр. Түн асқан тіскебасар дәм, таусылмай қалған виски, қос рүмке жиылмаған қалпы. Нақсүйерімен түнімен төсекте ұмар-жұмар аунағаны көзге айқайлап-ақ көрініп тұр.

Арман табиғатынан сабырлы жігіт еді. Бірақ та бұл жолы ашуын ауыздықтауға төзімі жетпеді. Төсегіне жақын келіп, келіншегін жұлқи оятты.

– Тұр, оян! Мынауың не?! Қалай ғана мұндайға дәтің барды?!

Кербез келіншек лезде оянды. Бірақ айыптымын деп айылын жияр емес. Добыраған шашын долдана қайырып, тоқ балтыр әдемі аяқтарын еденге салбырата отырды. «Ал, істеріңді істеп ал!» дегендей, бұған бағжия қарады. Арман:

– Неге?! Неліктен?! Қалайша?! – дей берді аузына сөз түспей. – Кіммен болдың?

– Темекі әперші, – деді келіншегі жайбарақат.

– Кіммен болдың деп сұрап тұрмын мен!

– Еркекпен.

– Мен оны танимын ба?

– Жоқ, танымайсың.

– Менің адал төсегімді ластағаныңды сезінесің бе сен?! – деп барып, Арман келіншегін жағынан құлаштай ұрды. Қолы балғадай жігіттің қатты соққысынан жас әйел жерге мұрттай ұшты. Мұрттай ұшқаны не керек, сонда да кінәсін мойындап, тілін тартар емес.

– Еркек болғаныңмен, еркектік күшің жоқ бейшарасың. Әйел болып сенен ләззат ала алмадым. Бәрін өзіңнен гөр, қымбаттым, – деп сарнап жатыр.

Сілеусіннің көзіндей сығырайған шегір көзді бедеу келіншектің қылтың-сылтың қылығын бұл бұрын да байқаған. Бәрібір осы қатынды қатты сүйді. Бірақ қылмысының үстінен түскені бүгін ғана.

Арманның қаны басына тепті. Өзін ұстай алмай қалды. Келіншегін құлап жатқан жерінен кеңірдегінен ұстап, тік көтеріп қылқындыра бастады. Әйелі жан дәрмен бұлқына шығып, қашамын деген кезде, аяғы шағын үстелге тиіп кетіп, құлаған үстел үстіндегі жеңіл ыдыстардың күлпаршасы шықты. Арман қуып жетіп, әйелдің тамағына қайта жармасты. Сұлу келіншектің екі аяғы тыпырлап, көзі бағжаңдап, дауысы шықпай жанталасты. Енді бір сәт қарашығы шарасынан шығып бара жатты да, көздің мүйізгек қабығы көмескіленіп, солғын тартып сала берді...

Арман тек бір заматта есін жиды. Көп қабатты көршілес үйдің ауласында сең соққан балықтай сенделіп жүр екен. Бұл жерге қалай келді, қашан келді, қазір қай уақыт болды, мүлде білмейді. Ақыл-есінен айырылған пұшайман халде еді. Енді не болмақ, қалай болмақ?! Санасы әлі де сансыраған күйде.

Өзі кеше ғана құлай сүйген, онсыз өмірін елестете алмайтын келіншегі енді жоқ дегенге сенбейді. Өз қолымен өмірін қиды. Оған қалай қолы барды?! Ендігі тіршілікте не мән қалды?!

Арман тағы бір мезгіл теңселе басып жүрді де, бір шешімге келгендей өз үйі жағына адымдай басты. Қолмен істегенді мойынмен көтеру керек. Абайсызда емес, қасақана кісі қанын арқалады. Енді әділ жазасын алмай жанына тыншу жоқ.

Ең алдымен қасына таныс бір кісіні ертіп, пәтеріне көтеріліп, мәйітті тағы бір қарап алу керек деп шешті. Содан кейін бәрін мойнына алып, полиция шақыруы қажет. Мұны ойлағанда Арманның көзі шұбарланып, басы айналып, қолы қалтырып, құсқысы келді. Өз қолымен о дүниеге аттандырған сүйіктісінің өлі бейнесі көз алдына келгенде өз-өзін қоярға жер таппады. Бойын суық тер басты.

Бұлардың үйі соңғы үлгіде салынған әдемі үй. Кіре берістегі консьерж шал мұны көріп елпек қақты.

– Ау, қымбаттым, жолдан қашан келдің? Бәрі сәтті болды ма?

Арман шалға түк түсінбей ажырая қарады. Бұл шалмен таңертең ғана көрісіп, амандаспап па еді?! Мұнысы несі, жаңа көргендей! Әлде жасы келген адамның ұмытшақтығы ма екен?

Арманның бұған көңіл бөліп, ойлап тұрар шамасы жоқ-ты.

– Ақсақал, – деді дауысының дірілін баса алмай, – маған сіздің көмегіңіз керек болып тұр.

Мұның бетіне мұқият қарап алған шал:

– Көмек беруге даярмын, – деді. Арман әуелгі сөзін:

– Менің әйелім..., – деп бастай бергенде, шал әңгімені бөліп жібергені:

– Иә, білемін, – деді ол әр сөзін нығарлай айтып.

Арман селк ете түсті. Қария жайбарақат:

– Осы жаңа ғана жоғарыдан қоңырау шалып, «Ата, қолым босамай жатыр, жоғарыға көтеріле аласыз ба? Арманға бір нәрсе беріп жіберейін деп едім. Ол ылғи да асығыс жүреді ғой. Қолшатырын ұмытып кетіпті. Іздеп қалса, берерсіз» деп мына бір затты берді, – деді.

Бұны естігенде Арманның екі көзі тас төбесіне шыға жаздады. «Не деп тұр мына шал?!». Былайынша, түрі де, сөзі де шынайы. Жорта жасап тұрмаған сыңайлы. Арманның түсі бұзылып кеткенін көріп:

– Оу, бала, не болды саған? Өңің қашып кетті ғой! – деді шал. – Әлде бұл зат сенікі емес пе?

– Жоқ, менікі, – деді Арман міңгірлеп. – Бірақ сіз мұны қайдан алдыңыз?

– Әй, сен мені қай жеріңмен тыңдадың?! Айттым ғой жаңа әйелің берді деп.

Арманның жүйкесі сыр берді.

– Қысқарт! – деген сөзі тым қатты шықты. – Неменеге мүләйімсисің?! Мені бейнебір жаңа көріп тұрғандай! Таңертең ғана амандасқан жоқпыз ба?!

Енді қарияның ашуы келді.

– Қарғам-ау, не деп тұрсың өзің? Бүгіндікке сені көріп тұрғаным осы. Ал мынаны шынымен де әйелің берді.

Сен шал алжиын деген екенсің. Таңертең ғана шайыңды ішіп отырғанда келмедім бе? Жол шамаданымды көтерісіп кіргізгеніңді ұмытып қалдың ба? Тегі екеуіміздің біріміз жынды шығармыз. Әй, ол қатынды мен мына өз қолыммен өлтірген жоқпын ба?! Өлген адам мұны саған қалайша береді?! – деп жанұшыра бебеулеп, безек қаққанын Арманның өзі де аңғармай қалды.

Адам қартайғанда бір бала деген осы. Не айтып, не қойғанын білмей, расымен де алжып, есінен адасайын деген екен.

Арман «әйелі беріп жіберген» қолшатырын қолына алар-алмасын білмей, сәл аңтарылып тұрды да, оны шалдың төсегіне лақтырып тастады да, кілт бұрылып тысқа атып шықты.

Көшеде ағылған таксидің бірін қол көтеріп тоқтатты да, жүргізушіге:

– Ең жақын жердегі полиция бөліміне жеткіз! – деп бұйырып, артқы орындыққа сылқ етіп отыра кетті. Әлгідегі оқиғаны қайтадан ой елегінен өткізді. Қария әлі де қарттық меңдеген кісі емес сияқты. Ендеше неге бұлай дейді? Әлде мұның бәрі түс пен елес пе? Осыны ойлап Арман өз-өзін шымшылап көрді. Жоқ, бәрі өңі сияқты.

Енді Арман қазір полицияға барған кезде өзінің қылмысты айғақтарын қалайша жеткізерін еркінен тыс ойша саралай бастады. Полиция сөзінен жаңылатын алжыған шал емес, мұны мұқият тыңдап, бірден тордың арғы жағына сүңгітеді. «Не болса да, тезірек бітсе екен мына пәлекет», – деп ойлады Арман.

– Келдік, – деді таксист иығымен еңсеріле бұрыла беріп. «Соншама жылдам жетіп қалдық па?» деп ойлап үлгерген Арман шопырға ақша ұсынды. Есікті ашып, енді шыға берейін деп еді, таксистің гүжілдеген дауысы еріксіз тоқтатты:

– Өй, мынауың аз ғой, бауырым! Сенің мына ақшаң әуежайдан осы жерге дейінгі жолақының ширегіне де жетпейді.

– Әуежайың не айтып тұрған?! Мен сені әлгіде ғана мына маңнан тоқтатқан жоқпын ба?

Шопыр жігіттің түсі қарақошқылданды. Шықшыты түйіліп, тісі шықырлады. Енді болмаса ұрып жіберердей төне беріп:

– Есің дұрыс па-ей өзіңнің?! Мен сені әуежайдан алып келе жатқаныма бір сағат болды. Жолда үйіңе соқтың, онда күтіп тұрдым. Енді жетер жеріңе жетіп алған соң, бейбастақ мінез көрсетіп тұрсың! Давай, ештеңе білмеймін, ақшаны толық төле! Әйтпесе...., – деп жұдырығын түйе бергенде, Арман, амал жоқ, шопырдың сұраған ақшасын қолына ұстатуға мәжбүр болды.

Тысқа атып шыққан ол бір орнында состиып ұзақ тұрды. Мына маңайда болып жатқан оқиғалар бейнебір өзіне қатыссыз, басқа бір сыңар әлемде болып жатқандай беймәлім күйге түсті. Жарайды, шал шатасты дейік, ал бірақ мына таксистің қылығы қай қылық?

Арман жан-жағына аңтарыла қарады. Мынау түк те полиция бөлімі емес, өзі жұмыс істейтін кеңсенің ғимараты. Ақшасын есептеп отырған таксистің жанына тақай бере:

– Мен саған әлгіде полицияға жеткіз деген сияқты едім ғой, – деді күмілжіген күйде.

Жұдырығы шоқпардай таксист бұл жаққа тыжырына қарап алып:

– Арақ іше алмайтының бар, осыншама естен айырылғанша сіміргеніне жол болсын! – деді де, газды күшендіре басып, көзден таса болды.

Арман мең-зең, бір түрлі лықсып келген беймазалық тұтқынынан шыға алмай, әрі-сәрі күйде қаққан қазықтай қақшиып ұзақ тұрды. Мынау болып жатқан уақиға миын бұлт шалғандай басына қонар емес. Ақылынан адаса бастаған жоқ па екен өзі?!

«Жоқ, олай емес, – дейді санасы басқа болжамдарға бағынбай. – Сен сап-саусың, өз әйеліңді қылқындырып жанын жаһаннамға жібергенің де рас. Бірақ айналада еш қисынға келмейтін әлдебір нанымсыз оқиғалар болып жатыр. Алдымен әйеліннің мүрдесін қарауың керек. Сол кезде бәрі орын-орнына тұра қалады».

Осындай оқшау ойлар құшағынан әзер босаған Арманның аяғына жан бітіп, қозғала бере жан-жағына көз жүгіртті. Бұның жұмыс істейтін кеңсесі әне, қол созым жерде тұр.

«Жұмысыма кіріп шығайын, Сәрсен мен Ерсіннің бірі орындарында болар, тәуір жігіттер еді, солардың біріне жай-жапсарды түсіндірейін», – деп ұйғарды. – Тонның ішкі бауындай жақын араласып жүрген азаматтар ғой. Шындықты жайып салайын».

Сәрсеннің бұл күнде қызметі өскен. Қазір компания жетекшілерінің бірі. Арманды осыншама әуре-сарсаң мен жан азабына әкеліп соққан сәтсіз іссапарға жіберген де осы бастығы болатын.

Шақшадай басы шарадай болған Арман ішке кіргенде, хатшы қыз шашы добырап әлдеқандай қағазды іздеп жатты. «Шеф іште ме?» деген сөзге ыммен ғана жауап берді де, кіре беріңіздің мезіретін жасап, өз ісімен бола берді.

– О, Арман, кел, кір! Қашан келдің? Бәрі сәтімен бе? – деп көңілді қарсы алды Сәрсен. – Бірдеңе болып қалды ма, өңің қашып тұр ғой.

Бетінде қан-сөлі жоқ Арман күлбілтелемей бірден әңгімеге көшті.

– Басеке, саған жеткізер өте бір маңызды жәйт болып тұр, – деп айтып ауыз жапқанша болған жоқ, Сәрсен сөзді бөліп кетті:

– Құжаттар аман ба өзі?! – деп әріптесінің сүреңі қашқан ажарына тіксіне қарады.

Құжаттар аман, үйде, сөмкемде жатыр. Қалаға таңертең ерте жеттім. Үйге келсем....

Сәрсен бұл жолы да сөзін аяқтатпады:

– Бәрін білемін...

– Нені білесің? Мұны айтқан Арманның көзі алайып кетті.

– Келіншегің Шырын жаңа ғана қоңыраулатты. «Сөмкесін әуежайда ұмытып кетіпті. Алаңдамасын», – деп жатыр.

Бастығының мына сөзінен кейін Арманнан мүлдем ес кетті. Сұп-суық тер басты. «Бұлар не, бәрі бірдей келісіп алғандай, осыменен үшінші адам, таңертең ғана өз қолымен о дүниеге аттандырған әйелін тірі адамдай етіп сөйлегендері несі?! Әлде,шынымен де есім ауысты ма?!».

Арманның демі бітіп қалғандай, ентіге тыныстады. Терең шыңырауға құлап бара жатқандай қорқыныш күйін кешті. Шекесінің қан тамырлары шодырайып шыға келіп, осы қазір жарылып кетердей қаны басына тепті.

Бастығына қарап тұрып, меңіреу күйде міңгірлеп үн қатты:

– Түк түсінсем бұйырмасын...

Сәрсен ештеңе болмағандай, әңгімесін әрі қарай жалғастырды:

– Әуе компаниясының қызметкерлері сенің ұшақтағы орындығыңнан сөмкеңді тауып алып, үйіңе қоңырау шалған екен, келіншегің жұмыста екеніңді айтыпты.

Сайлау ТӨЛЕУОВ

(Жалғасы бар)

ЗАҢ газеті

Редакторлар кеңесінің төрағасы – директор
Досымбек ӨТЕҒАЛИЕВ

Бас редактор **Айнұр СЕМБАЕВА**
Бас редактордың орынбасары **Шолпан ҚАРАЕВА**

Нөмірдің кезекші редакторы **Ерлік КЕБЕКБАЙ**

Меншік иесі:
«ЗАҢ» МЕДИА-КОРПОРАЦИЯ»
ЖАУАПКЕРШІЛІГІ ШЕКТЕУЛІ СЕРІКТЕСТІГІ

МЕНШІКТІ ТІЛШІЛЕР:

Астана	Айша Құрманғали 8 707 851 91 13.
Алматы облысы	Нұрбол Әлдібаев 8 701 357 66 84.
Ақтөбе облысы	Жансая Есмағанбетова 8 705 398 62 83.
Атырау облысы	Боранбай Ғалиев 8 775 543 03 80.
Маңғыстау облысы	Жазира Әбіл 8 702 514 54 44.
Қызылорда облысы	Гүлбану Мақажан 8 701 697 39 86.
Түркістан облысы	Сейітхан Құлмаханбетов 8 707 721 19 59.
	Шадияр Мекенбайұлы 87757335665
Батыс Қазақстан облысы	Нұрлыбек Рахманов 8 707 177 80 70.

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:

050012, Алматы қаласы,
Х.Досмұхамедұлы көшесі
68 «б»-үй.
Қабылдау бөлмесі:
292-43-43, 8 708 929 9874, zangazet.kz

E-mail: zanreklamaastana@mail.ru

«Заң газеті» аптасына 2 рет – сейсенбі, жұма күндері жарық көреді.
Жеке таралым 5570 дана
Апталық таралым 11 140 дана

Тапсырыс №165 Индекс 65921

Газет Қазақстан Республикасы бойынша таралады

Газетіміздің электронды нұсқасын ZANMEDIA.KZ сайтынан оқи аласыздар.

Газет бетіндегі жарияланымдардың позициясы мен фактілері үшін редакция жауап бермейді.

Жарнама мен хабарландырулардың мазмұнына жарнама беруші жауапты. Жарнама берушінің жіберген қателігіне байланысты талап-тілектер хабарландыру жарияланған күннен бастап екі ай мерзім ішінде қабылданады.

Газетті есепке қою туралы **№16297-Г куәлікті 2017 жылғы 12 қаңтарда** Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникация министрлігі берген.

Газеттің терімі мен бет қаттау жұмыстары «Заң» Медиа-корпорация» ЖШС компьютерлік орталығында жасалды. Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы, Сейфуллин көшесі, 2«б», «Принт плюс» ЖШС баспаханасында басылып шығарылды. Тел.: факс. 8 (727) 51-78-27, 8 (727) 51-78-31